

Livsmedelsstrategin - analys av fortsatta åtgärder och uppdrag

Rapportnummer: 0492

Sammanfattning

Inför den aviserade uppdateringen av livsmedelsstrategin har Tillväxtverket fått regeringens uppdrag att i dialog med livsmedelsbranschen, analysera de fortsatta behoven av pågående uppdrag i handlingsplan 2 och 3 i livsmedelsstrategin. Tillväxtverket har gett Professional Management AB i uppdrag att genomföra denna analys.

Analysen omfattar 32 uppdrag/åtgärder i handlingsplan 2 och 3. Företrädare för 23 branschorganisationer har intervjuats¹. Syftet med intervjuerna och analysen är att ge ett underlag för vilka uppdrag som bör fortsätta och om de då bör vara en del av myndigheternas stadigvarande verksamhet.

Det varierar mellan branschorganisationerna hur stor kännedom de har om olika uppdrag inom Livsmedelsstrategins handlingsplaner. Det är därför ett varierande antal organisationer som har besvarat frågorna för respektive uppdrag.

Mest välkänt är Vinnovas uppdrag kring innovationsfrämjande arbete (87%). Även Tillväxtverkets uppdrag att förenkla för företag i processen för miljöfarlig verksamhet är välkänt (83%), liksom Tillväxtverkets uppdrag att analysera den samlade regelgivningen (83%). Minst kända är Eldrimner (39 %) och SLU Grogrund (35 %).

När det gäller branschföreträdarnas uppfattning om uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet motsvarar målen för uppdraget varierar andelen positiva svar från 6 % till 87 % för de olika uppdragen.

De tre uppdrag som har fått högst andel positiva svar är Sweden Food Arena (87%), SLU Grogrund (63%) och Jordbruksverkets uppdrag att genomföra uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin (61%).

Minst måluppfyllelse och effektivitet anser organisationerna finns beträffande likvärdig kontroll (6%), analyser av den samlade regelgivningen (11%) och exportgodkännande av livsmedel (12 %).

Det bör noteras att nästan alla uppdrag sträcker sig från 2020 till och med 2025², vilket innebär att det återstår 1,5 år när intervjuerna genomförs. Detta förklarar till en del varför resultaten inte motsvarar förväntningarna.

Uppdragen är mycket olika till sin karaktär. Det är även mycket stor spridning när det gäller hur mycket resurser som myndigheterna har tilldelats för de olika uppdragen. Vi har inte kunnat finna något tydligt samband mellan uppdragens storlek och branschorganisationernas bedömningar av måluppfyllelse och effektivitet. Detta sammanhänger åtminstone delvis med att många av uppdragen som har fått minst resurser, arbetar med ett mer avgränsat problem, medan de behov som några av de större uppdragen

¹ Vilka branschorganisationerna är framgår av avsnitt 2.1.1

² Vissa av uppdragen (eller närliggande uppdrag) fanns med även i den första handlingsplanen 2017–2019. I praktiken har det i vissa fall varit svårt att särskilja olika delar, vilket har beaktats i analysen.

adresserar är mycket omfattande. När det gäller en del av uppdragen är det naturligt att det är svårt att redan nu se konkreta resultat (till exempel forskning och innovation), medan det för andra går snabbare att se ett värdeskapande för branschföreningarna (exempelvis Sweden Food Arena).

Enligt de flesta branschorganisationerna finns de största bristerna i implementeringen av livsmedelsstrategin inom området Regler och Villkor. Här anses utvecklingen till och med gå åt fel håll och innebära ett allvarligt hot mot hela sektorn.

Även om effektivitet och måluppfyllelse inte bedöms vara särskilt hög för flera av uppdragen, så anses relevansen vara stor. Tio av uppdragen anser alla berörda organisationer är relevanta; nämligen Minskat matsvinn, tre uppdrag gällande Exportgodkännande, Kompetensförsörjningsbehov, Växtskyddsrådet, Hållbar vattenhantering, SLU Grogrund, förenkla i processen för miljöfarlig verksamhet samt Likvärdig kontroll.

Ytterligare elva uppdrag anser mellan 90 % och 100 % är relevanta. Sammantaget innebär detta att två av tre uppdrag är relevanta, enligt minst 90 % av organisationerna.

Vår analys av det samlade materialet indikerar att branschorganisationerna anser att merparten av uppdragen adresserar reella behov och verkliga problem, men att åtgärderna är otillräckliga eller inte tillräckligt effektivt genomförda. De brister som nämns är främst att uppdragen i stor utsträckning har handlat om myndigheternas interna processer, myndighetsinterna kartläggningar och analyser, samt svårigheter för myndigheter att samarbeta och dela information. Branschorganisationerna har i begränsad utsträckning gjorts delaktiga i genomförandet av uppdragen. De saknar därför ofta information om vad som har gjorts och har i många fall inte märkt av några konkreta resultat. Vidtagna åtgärder anses fragmentariska och flera nämner att det saknas den kraftsamling och det gemensamma agerande som skulle kunna ge synergi och reella effekter.

Det är bara fyra uppdrag som en majoritet bland organisationerna anser inte är relevanta. Det gäller uppdragen inom vildsvinspaketet som 36 % respektive 45 % anser relevant, samt samordningsfunktionen EKO (36 %) och regionalt exportprogram (38%). Denna bedömning av bristande relevans återspeglas även i svaren på frågan om uppdraget bör finnas kvar.

Det är nämligen samma fyra uppdrag som en majoritet bland organisationerna anser inte bör finnas kvar. Minst stöd har Samordningsfunktionen EKO med 27%. Regionalt exportprogram bör finnas kvar enligt 38 %. Även uppdragen inom vildsvinspaketet anser mindre än hälften bör finnas kvar (43 % respektive 45 %). När det gäller vildsvinen är det dock utformningen av åtgärden som inte anses vara adekvat - att vildsvinen är ett stort problem är välkänt.

Sex av uppdragen anser alla organisationer bör finnas kvar. Det gäller Likvärdig kontroll, Kompetensförsörjningen, Växtskyddsrådet, samt tre uppdrag som avser Exporten. Ytterligare sju uppdrag anser mellan 90 % och 100 % bör finnas kvar, nämligen Hållbar vattenhantering, Växtskydd för mindre användningsområden, Sweden Food Arena, Exportgodkännande livsmedel, Insatser mot livsmedelsfusk, Minskat matsvinn samt Förenkla i

processen för miljöfarlig verksamhet. Sammantaget innebär detta att mer än vart tredje uppdrag bör finnas kvar enligt minst 90 % av organisationerna.

Med få undantag anser en majoritet bland organisationerna, att de uppdrag som bör vara kvar i så fall bör vara stadigvarande (och inte tidsbegränsade uppdrag i en handlingsplan). Minst stöd har Samordningsfunktionen EKO med 27%. Regionalt exportprogram bör finnas kvar stadigvarande enligt 31 % av organisationerna. Även uppdragen inom Vildsvinspaketet anser mindre än hälften bör finnas kvar som stadigvarande uppgift för myndigheten (36 % respektive 29 %). Det femte undantaget är Eldrimner (33%).

Alla organisationer anser att Livsmedelsverkets arbete med exportgodkännande av anläggningar bör ingå stadigvarande i myndighetens instruktion eller i regleringsbrevet. Ytterligare 13 uppdrag anser minst 80% av organisationerna bör ingå stadigvarande i myndighetens instruktion eller i regleringsbrevet. Dessa är: Växtskydd för mindre användningsområden, Växtskyddsrådet, Nationellt forskningsprogram, Förenkla i processen för miljöfarlig verksamhet, Jordbruksverkets och Livsmedelsverkets arbete med exportgodkännande av anläggningar och livsmedel, Sweden Food Arena, SLU Grogrund, Insatser mot livsmedelsfusk, Minskat matsvinn, Hållbar vattenhantering samt Likvärdig kontroll.

Många branschorganisationer anser att det för uppdragen måste ställas tydligare krav på resultat i regleringsbrevet med tidsatta mål och indikatorer som följs upp. Det efterlyses också en attitydförändring så att myndigheter fokuserar på främjande och mindre på onödiga regler och kontroller.

Innehåll

Sammanfattning	2
1 Inledning	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Uppdraget.....	7
1.3 Livsmedelsstrategin	8
1.4 Utgångspunkter för Livsmedelsstrategin 2.0.....	11
2 Metod	13
2.1 Datainsamlingen.....	13
2.1.1 Respondenter.....	13
2.1.2 Intervjuerna.....	14
2.1.3 Metodologisk ansats.....	14
2.1.4 Begränsningar.....	15
3 Resultat.....	16
3.1 Hur redovisas resultaten?.....	16
3.2 Uppdrag inom strategiskt område regler och villkor	16
3.2.1 Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan.....	16
3.2.2 Förenkling genom utveckling av Verksamt.se	18
3.2.3 Förenklingspaket för ökad tillväxt i hela livsmedelskedjan.....	22
3.2.4 Förenkla för företag i processen för miljöfarlig verksamhet.....	22
3.2.5 Arbete för likvärdig kontroll (inom förenklingspaketet)	24
3.2.6 Stärkt växtskyddsråd samt Växtskydd för grödor som odlas i mindre omfattning.....	26
3.2.7 Vattenbrukspaketet.....	28
3.2.8 Analys av kompetensförsörjningsbehov och genomförandet av åtgärder.....	29
3.3 Uppdrag inom strategiskt område konsument och marknad	31
3.3.1 Åtgärder för att minska matsvinnet i hela livsmedelskedjan	31
3.3.2 Vidareutveckling av konceptet Nyckelhålet	33
3.3.3 Utveckling av offentliga måltider	35
3.3.4 Insatser mot livsmedelsfusk	36
3.3.5 Inrättande av samordningsfunktion för ekologiska livsmedel...38	
3.3.6 Utveckla arbetet med exportgodkännande för svenska livsmedel och jordbruksvaror	39
3.3.7 Utveckla arbetet med exportgodkännande för svenska livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land.....	42

3.3.8 Livsmedelsexportprogram med fokus på små och medelstora företag	44
3.3.9 Fortsatt satsning på livsmedelsexport - ansvariga stationerade på potentiella tillväxtmarknader	46
3.3.10 Ett regionalt exportprogram för livsmedelsföretag.....	48
3.3.11 Vildsvinspaketet – Främjande av vildsvinskött och vidareutveckling av smittsäkrad besättning gris.....	49
3.4 Uppdrag inom strategiskt område kunskap och innovation	52
3.4.1 Nationellt forskningsprogram för livsmedel.....	52
3.4.2 Innovationsfrämjande arbete med fokus på livsmedelskedjan..	55
3.4.3 Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket	57
3.4.4 SLU Grogrund - Utveckla Kompetenscentrum för växtförädling (2017–2019), Satsning på växtförädling för de nordiska breddgraderna (2020–2025)	58
3.4.5 Uppdrag till Länsstyrelsen Jämtland att driva ett nationellt centrum för mathantverk och småskalig livsmedelsproduktion.....	60
3.4.6 Förmedla bidrag till Sweden Food Arena	61
3.5 Tvärgående uppdrag.....	63
3.5.1 Samordning av den nationella och de regionala livsmedelsstrategierna	63
3.5.2 Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin samt livsmedelskedjans utveckling totalt.....	64
4 Summering av analysen.....	67

1 Inledning

Tillväxtverket har gett Professional Management AB i uppdrag att genom intervjuer med branschföreträdare analysera de fortsatta behoven av pågående uppdrag i handlingsplan 2 och 3 i livsmedelsstrategin.

1.1 Bakgrund

Den nationella livsmedelsstrategin³, som sträcker sig mellan åren 2017 - 2030, är den första svenska livsmedelsstrategin som omfattar hela livsmedelskedjan. Inom ramen för livsmedelsstrategin ska ett antal åtgärder/uppdrag genomföras inom tre strategiska områden. Det övergripande målet för livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet.

Genomförande av insatser för att främja livsmedelsbranschen sker genom regeringsbeslutade handlingsplaner. Regeringen har, kopplat till handlingsplanerna, lagt direkta uppdrag till Tillväxtverket, Vinnova, Formas, SLU, Business Sweden, Livsmedelsverket, Jordbruksverket, samt Länsstyrelsen Jämtland. Respektive uppdrag inom de strategiska områdena följs av öronmärkta medel fram till 2025, till olika myndigheter och aktörer, som anses bäst lämpade för att utföra uppgiften i syfte att stärka den svenska livsmedelskedjan.

Inför den aviserade uppdateringen av livsmedelsstrategin har Tillväxtverket fått ett tilläggsuppdrag som innebär att Tillväxtverket i dialog med livsmedelsbranschen ska analysera behoven av pågående uppdrag i handlingsplan 2 och 3 i livsmedelsstrategin.

1.2 Uppdraget

Uppdraget innefattar att genomföra intervjuer med branschföreträdare för att analysera behoven av pågående åtgärder/uppdrag i handlingsplan 2 och 3 i livsmedelsstrategin.

Syftet med intervjuerna och analysen är att ge ett underlag för vilka uppdrag som föreslås fortsätta och om de då bör vara en del av myndighetens stadigvarande verksamhet.

I uppdraget ingår:

- 1) Intervjuer med branschföreträdare kring behoven av pågående myndighetsåtgärder i livsmedelsstrategins handlingsplaner 2 och 3. Antalet myndighetsåtgärder/uppdrag i handlingsplan 2 och 3 uppgår till 32. I uppgiften ingår att ta fram intervjufrågor.
- 2) En analys av intervju svaren kring behoven för respektive åtgärd/uppdrag. Är uppdragets genomförande relevant kopplat till strategins måluppfyllelse? Om ja, bör uppdraget ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet? I uppdraget ingår att ta fram analysram.

³ Prop. 2016/17:104 En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2017/01/prop.-201617104>

- 3) En analys av huruvida prioriterade åtgärder/uppdrag kan hanteras inom myndigheters stadigvarande verksamhet. Analysen ska bygga på intervjuvaren.

Analysen ska göras utifrån de mål och de bedömningar som regeringen gör i propositionen, *”En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet”* och de utgångspunkter för Livsmedelsstrategin 2.0 som aviserats i budgetpropositionen⁴ 2024.

Syftet med intervjuerna och analysen är att ge ett underlag för vilka uppdrag som föreslås fortsätta och om de då bör vara en del av myndighetens stadigvarande verksamhet. Analysen kommer att användas för dialog med Regeringskansliet.

Följande frågeställningar ska besvaras:

- 1) Vilken är branschföreträdarnas bild av uppdragens relevans?
- 2) Vilken är branschföreträdarnas bild av uppdragens genomförande och effektivitet?
- 3) Vilken är branschföreträdarnas bild av uppdragens resultat?
- 4) Anser branschföreträdarna att insatsen bör vara en del av myndigheters stadigvarande verksamhet?

1.3 Livsmedelsstrategin

Livsmedelsstrategin 2017 – 2030 är en långsiktig strategi som ska bidra till att potentialen för hela livsmedelskedjan nyttjas fullt ut. Fram till 2030 ska livsmedelsstrategin vara vägledande för den svenska livsmedelspolitiken, med det framträdande målet att skapa en konkurrenskraftig livsmedelskedja med en ökad inhemsk livsmedelsproduktion.

Förenklat består livsmedelsstrategin av följande tre delar:

- Övergripande målet och tre strategiska mål
- Regeringens proposition 2016/2017:104
- Regeringens handlingsplaner

I livsmedelsstrategin har regeringen identifierat ett 40-tal behov och formulerat fyra mål. Målen är utformade för att möta behoven och består av ett övergripande mål och tre mål för så kallade strategiska områden.

De strategiska områdena är:

- Regler och villkor
- Konsument och marknad
- Kunskap och innovation

⁴ Budgetpropositionen för 2024 - Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Avsnitt 2.8.2 En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja [Budgetpropositionen för 2024 - Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel \(Proposition 2023/24:1\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

Livsmedelsstrategin utgår från **Vision 2030**: Den svenska livsmedelskedjan år 2030 är globalt konkurrenskraftig, innovativ, hållbar och attraktiv att verka inom.

Av figuren nedan framgår livsmedelsstrategins övergripande mål samt målen för de tre strategiska områdena.

Figur 1: Livsmedelsstrategins mål

Övergripande målet		
Det övergripande målet för livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. En produktionsökning skulle kunna bidra till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska.		
Mål för 3 strategiska områden		
Regler och villkor	Konsument och marknad	Kunskap och innovation
Att utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklingar, administrativa lättnader och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.	Att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.	Att stödja kunskaps- och innovationssystemet för att bidra till ökad produktivitet och innovation i livsmedelskedjan samt hållbar produktion och konsumtion av livsmedel.

Propositionen om livsmedelsstrategin omfattar inte förslag till åtgärder för att bidra till att uppnå strategins målsättningar. I stället konkretiserade regeringen en rad åtgärder/uppdrag i en första handlingsplan som presenterades i samband med att livsmedelsstrategin beslutades. Därefter har ytterligare två handlingsplaner presenterats. I denna rapport analyseras åtgärderna/uppdragen i handlingsplan 2 och 3. Handlingsplanerna ska användas för att konkretisera strategins övergripande och långsiktiga inriktning.

Handlingsplan 1 gällde för åren 2017–2019. Den omfattar nationella medel på totalt 484 miljoner kronor. Dessa ingick i den så kallade ”matmiljarden”, som även innefattade öronmärkta medel via landsbygdsprogrammet på totalt 540 miljoner kronor för 2017–2020⁵.

Handlingsplan del 2 gäller för åren 2020–2025 och innehåller ett 30-tal olika åtgärder. Åtgärderna har formen av regeringsuppdrag och har tilldelats de myndigheter som regeringen finner bäst lämpade att utföra uppgifter i syfte att stärka den svenska livsmedelskedjan. Till detta anslogs öronmärkta medel till och

⁵ Regeringskansliet, Näringsdepartementet: Uppdrag inom ramen för regeringens handlingsplan för Livsmedelsstrategin 2017 – 2019, Promemoria 2018-04-04

med 2025. Handlingsplan 2 finansieras med 846 miljoner kronor i nationella medel⁶.

Handlingsplan 3 var en del av det så kallade januariavtalet (en sakpolitisk överenskommelse som har slutits mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna). Det innehåller i huvudsak samma uppdrag som handlingsplan 2. Den omfattar totalt 334 miljoner kronor i nationella medel 2021–2025⁷.

I nedanstående tablå finns en uppställning av de uppdrag som ingår i analysen med angivande av ansvarig myndighet. Uppdragens namn är här nedkortat. De namn som anges för uppdragen varierar ibland mellan olika dokument.

Tablå 1: Åtgärder/uppdrag i handlingsplan 2 och 3 i livsmedelsstrategin⁸

Uppdrag	Ansvarig myndighet
Minskat matsvinn	Livsmedelsverket
Offentliga måltider	Livsmedelsverket
Vidareutveckling av Nyckelhålet	Livsmedelsverket
Insatser mot livsmedelsfusk	Livsmedelsverket
Utveckla arbetet med exportgodkännande för svenska livsmedel och jordbruksvaror	Livsmedelsverket
Finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land	Livsmedelsverket
Bidra till förenkling genom utveckling av verksamt.se	Livsmedelsverket
Samordning av den nationella och de regionala livsmedelsstrategierna	Tillväxtverket
Analys av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan	Tillväxtverket
Förenkling genom utveckling av verksamt.se	Tillväxtverket
Analys av kompetensförsörjningsbehov och genomförandet av åtgärder	Tillväxtverket
Förmedla bidrag till Sweden Food Arena	Tillväxtverket
Genomföra ett livsmedelsexportprogram med fokus på små och medelstora företag	Business Sweden
Fortsatt satsning på livsmedelsexportansvariga hos Business Sweden stationerade på potentiella tillväxtmarknader	Business Sweden
Ett regionalt exportprogram för livsmedelsföretag inom ramen för Business Sweden's regionala expertrådgivning	Business Sweden
Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin samt livsmedelskedjans utveckling totalt	Jordbruksverket
Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden	Jordbruksverket

⁶ Regeringen. (2019). *En livsmedelsstrategi för Sverige - fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Regeringens handlingsplan del 2.*

⁷ Regeringen lanserar ny handlingsplan för livsmedelsstrategin, Artikel från Klimat- och näringslivsdepartementet, publicerad 21 januari 2021

⁸ Förfrågningsunderlaget vid upphandlingen av analysen

Växtskyddsrådet	Jordbruksverket
Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket	Jordbruksverket
Vildsvinspaket	Jordbruksverket
Vattenbrukspaketet	Jordbruksverket
Utveckla arbetet med exportgodkännande för svenska livsmedel och jordbruksvaror	Jordbruksverket
Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredjeland	Jordbruksverket
Bidra till förenkling genom utveckling av verksamt.se	Jordbruksverket
Innovationsfrämjande arbete med fokus på livsmedelskedjan	Vinnova
SLU Grogrund	SLU
Nationellt Forskningsprogram för livsmedel	Formas
Uppdrag att driva ett nationellt centrum för mathantverk och småskalig livsmedelsproduktion (Eldrimner)	Länsstyrelsen Jämtland
Uppdrag till samordningsfunktionen för EKO att fortsätta sin verksamhet	Jordbruksverket
Vildsvinspaket II	Jordbruksverket
Effektivisera och förenkla för företag inom livsmedelskedjan att anmäla eller ansöka om tillstånd för miljöpåverkande verksamhet	Tillväxtverket
Likvärdighet i livsmedelskontrollen	Livsmedelsverket

1.4 Utgångspunkter för Livsmedelsstrategin 2.0

Omvärldsförändringarna har satt ekonomisk press på livsmedelsföretagen och staten har som svar på detta tagit fram olika typer av krisstöd för att stötta delar av näringen. Regeringen anser inte att detta är ett tillvägagångssätt som kan fortsätta långsiktigt för att upprätthålla en trygg livsmedelsförsörjning. Regeringen vill därför vässa och konkretisera livsmedelsstrategin inom ramen för nuvarande riksdagsbeslut.

Uppdateringen av livsmedelsstrategin kommer att formuleras som Livsmedelsstrategin 2.0 och vara en strategi för hela livsmedelskedjan. Den kommer att vara vägledande för åtgärder för att livsmedelsstrategins riksdagsbundna mål om en ökad och hållbar livsmedelsproduktion ska bli verklighet.

Nedan sammanfattas de utgångspunkter för Livsmedelsstrategin 2.0 som aviserats i budgetpropositionen 2024⁹.

Regeringen har i arbetet med uppdateringen av livsmedelsstrategin höga ambitioner för hela livsmedelskedjan inom samtliga hållbarhetsperspektiv: ekonomiskt, socialt och miljömässigt. Utgångspunkten i arbetet är konsumenternas efterfrågan, såväl

⁹ Prop. 2023/24:1 Utgiftsområde 23: Avsnitt 2.8.2 En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja

nationellt som på exportmarknaderna, med fokus på stärkt konkurrenskraft och ökad hållbar produktion.

Svensk livsmedelsproduktion anses på många sätt vara ett föredöme då produktionen är av hög kvalitet, med låg miljöpåverkan och stor hänsyn till djurens välbefinnande. Regeringen anser att de svenska mervärdena måste tydliggöras.

Livskraftiga fiskbestånd är en förutsättning för ett konkurrenskraftigt yrkesfiske. Regeringen anser därmed att det är fortsatt avgörande för det svenska yrkesfiskets framtid att åtgärder och beslut baseras på vetenskapliga råd, främst från Internationella havsforskningsrådet, och när osäkerhet råder bör försiktighetsansatsen tillämpas i enlighet med grundförordningen för EU:s gemensamma fiskeripolitik¹⁰. Även det framtida genomförandet av en reformerad fiskerikontrollagstiftning på EU-nivå är väsentligt i detta sammanhang.

Regeringen anser att utvecklingen av vattenbruket i Sverige är viktig och har god potential att bidra till målet om ökad nationell livsmedelsproduktion och självförsörjningsgrad i landet. Frågan om hur bestämmelserna om vattenbruk kan förenklas är central för branschens utveckling. Regeringen har för avsikt att fortsatt arbeta för att förbättra och förenkla förutsättningar för att bedriva vattenbruk i Sverige.

Regeringen arbetar fortsatt internationellt för bland annat hållbara jordbruks-, skogsbruks- och fiskerinärningar, en öppnare handel samt hållbar globalt tryggad livsmedelsförsörjning.

¹⁰ Europaparlamentets och rådets förordning [EU] nr 1380/2013 av den 11 december 2013 om den gemensamma fiskeripolitiken

2 Metod

Uppdraget innefattar att genomföra intervjuer med branschföreträdare för att analysera behoven av pågående åtgärder/uppdrag i handlingsplan 2 och 3 i livsmedelsstrategin.

2.1 Datainsamlingen

Datainsamlingen har skett med kvalitativ metod. Djupintervjuer med branschföreträdare har gjorts med hjälp av en semi-strukturerad intervjuguide.

2.1.1 Respondenter

Uppdraget innebar att intervjuer skulle genomföras med representanter för 20 branschorganisationer som hade identifierats av uppdragsgivaren och specificerats i förfrågningsunderlaget. En av dessa organisationer (Transportföretagen) avböjde intervju eftersom organisationen inte ansåg sig ha varit berörd av de aktuella uppdragen i handlingsplanerna och därför inte hade tillräcklig kunskap för att kunna besvara frågorna. Övriga 19 har intervjuats.

I samråd med uppdragsgivaren lade vi till fyra branschorganisationer, som vi bedömde var viktiga informanter, men som inte fanns med i den överlämnade listan över organisationer som skulle intervjuas. Dessa fyra organisationer har accepterat att bli intervjuade, vilket innebär att vi totalt har intervjuat 23 branschorganisationer. Dessa är;

- Arla Foods
- Fiskeribranschens Riksförbund
- Fossilfritt Sverige
- Hushållningssällskapet
- Insektsföretagen
- Kött- och Charkföretagen
- Lantmännen
- Livsmedelsföretagen
- Livsmedelsgrossisterna
- LRF
- Organic Sweden
- Småbrukarna
- Småföretagarnas riksförbund
- Spannmålsodlarföreningen
- Svensk Dagligvaruhandel
- Svensk Fågel
- Svensk Handel
- Sveriges Grisföretagare
- Sveriges Jordägareförbund
- Sveriges Nötköttsproducenter
- Sweden Food Arena
- Visita
- Växtbaserat Sverige

2.1.2 Intervjuerna

Djupintervjuerna med branschföreträdarna har gjorts med hjälp av en semi-strukturerad intervjuguide, vilken överlämnades i samband med inbokningen av intervjun. Samtidigt överlämnades en kort beskrivning av vart och ett av de 32 uppdrag, som undersökningen omfattar.

Intervjuerna har med få undantag genomförts via Teams-möte. I ett par fall har respondenten valt att genomföra intervjun på telefon.

Samtliga intervjuade har varit mycket väl förberedda inför intervjun. I många fall har respondenten samrått med flera andra personer inom organisationen, som har mer detaljerad kunskap om de olika uppdragen.

Djupintervjuerna har dokumenterats av intervjuaren genom att svaren på varje fråga har återgetts kortfattat. För att underlätta analysen av svaren har dessa svar kodifierats av intervjuaren enligt följande:

- **Fråga:** Vilken är din uppfattning om uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet?
 - Motsvarar helt målen för uppdraget (ja)
 - Motsvarar delvis målen för uppdraget (delvis)
 - Motsvarar inte alls målen för uppdraget (nej)

- **Fråga:** Är uppdraget relevant utifrån målen för strategin?
 - Uppdraget är relevant (ja)
 - Uppdraget är delvis relevant (delvis)
 - Uppdraget är inte relevant (nej)

- **Fråga:** Bör uppdraget finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)?
 - Uppdraget bör finnas även i fortsättningen (ja)
 - Uppdraget bör inte finnas i fortsättningen (nej)

- **Fråga:** Om ja på förra frågan, bör insatsen ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet? Motivera gärna varför.
 - Insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet (ja)
 - Insatsen bör inte ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet (nej)

2.1.3 Metodologisk ansats

I analysen har vi utgått från de mål och de bedömningar som regeringen formulerade i propositionen, "En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet"¹¹ och de utgångspunkter för Livsmedelsstrategin 2.0 som

¹¹ Regeringen. (2017). *En Livsmedelsstrategi för Sverige - fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Regeringens proposition 2016/17:104. Stockholm: Regeringen.

aviserats i budgetpropositionen 2024¹². För de uppdrag som utifrån dialoger och uppdragets resultat föreslås fortsätta, har en bedömning gjorts om uppdraget är, eller bör vara, en del av myndighetens stadigvarande verksamhet.

För varje uppdrag har svaren från samtliga branschorganisationer sammanställts i en matris. I analysen redovisas hur stor andel av svaren på respektive fråga som är positiva (Antal positiva svar / Antal svar). För de två första frågorna sker också en uppdelning på "helt" respektive "delvis".

Motiveringarna till positiva respektive negativa svar har summerats. Vidare har analyserats om det är någon speciell grupp av branschorganisationer som är mer positiva eller negativa (exempelvis stora/mindre, primärproducent). Om ett uppdrag är särskilt viktigt för en specifik branschorganisation har detta beaktats i analysen.

2.1.4 Begränsningar

I analysen för respektive uppdrag tas även upp eventuella osäkerheter och svårigheter som finns i bedömningarna och analysen.

En förutsättning av generell karaktär är att uppdraget har förlagts till semesterperioden, vilket har gjort det svårt att få kontakt med respondenterna och begränsat deras möjligheter att vara tillgängliga för intervju. Det har också begränsat respondenternas möjligheter att vid behov insamla erfarenheter och synpunkter från andra inom respektive organisation. Vi bedömer att detta inte har påverkat svaren på de frågor som är fokus för denna undersökning. Däremot kan det ha påverkat dels svaren när det gäller vilka resultat som har uppnåtts hittills, dels hur utförliga motiveringarna är till svaren.

Det pågår även parallella uppdrag och initiativ som tangerar de uppdrag som ska bedömas. En svårighet för respondenterna har i vissa fall varit att veta hur uppdrag i handlingsplanerna har avgränsats från annat utvecklingsarbete och vilka processer som emanerar ur dessa uppdrag.

En svårighet i analysen är att olika organisationer har varit olika mycket involverade i olika åtgärder som uppdragen innebär. Detta innebär att förutsättningarna att kunna besvara frågorna varierar mellan organisationerna. Uppdragen är också av varierande betydelse för de olika organisationerna. Exempelvis är ett uppdrag som gäller ekologisk produktion av stor betydelse för en branschorganisation för denna sektor, men också av intresse för kompletterande eller konkurrerande verksamhet. Ett annat exempel är att ett uppdrag som gäller vildsvin knappast har någon betydelse för en branschorganisation inom fisket. Den organisation som inte alls är berörd av ett visst uppdrag har inte besvarat frågorna kring detta uppdrag, men därutöver är det en flytande skala från att bara ha tagit del av resultat till att organisationen själv har varit direkt inblandad i olika aktiviteter i genomförandeprocessen. Det är därför ett varierande antal organisationer som har besvarat frågorna för ett visst uppdrag (från 8 organisationer upp till 20)

¹² Budgetpropositionen för 2024 - Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Avsnitt 2.8.2 En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja [Budgetpropositionen för 2024 - Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel \(Proposition 2023/24:1\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

3 Resultat

3.1 Hur redovisas resultaten?

Varje uppdrag beskrivs kortfattat nedan. För varje uppdrag sammanställs därefter svaren från samtliga branschorganisationer i en matris.

I kolumn två i matrisen sammanfattas svaren när det gäller branschföreträdarnas uppfattning om uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet motsvarar målen för uppdraget.

I kolumn tre sammanfattas svaren på frågan om uppdraget är relevant utifrån målen för strategin.

I kolumn fyra sammanfattas svaren på frågan om uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet).

I kolumn fem sammanfattas svaren på frågan om insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet.

Svaren är markerade enligt följande:

Ja
Delvis
Nej

I respektive matris redovisas endast svaren för de branschföreträdare som vid intervjutillfället angett att de känner till uppdraget. Om frågan inte berör branschorganisationen och/eller dess medlemmar har respondenten inte lämnat något svar och då saknas färgmarkering. Detsamma gäller om en fråga inte har besvarats exempelvis för att det saknas underlag för bedömning.

Efter varje matris redovisas hur stor andel av svaren på respektive fråga som är positiva (Antal positiva svar / Antal svar).

Slutligen redovisas för varje uppdrag en summering av vår analys.

3.2 Uppdrag inom strategiskt område regler och villkor

Nedan presenteras resultatet av intervjuerna när det gäller uppdrag inom strategiskt område regler och villkor.

Målet med det strategiska området är att utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklingar, administrativa lättnader och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.

3.2.1 Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan

Tillväxtverket ska enligt regeringsbeslut N2019/03240/JL, 2019-12-19, löpande genomföra analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan, identifiera regler som försämrar konkurrenskraften, tillväxtpöjligheterna eller innovationsförmågan för företagen i livsmedelskedjan, identifiera eventuella brister i transparens och tillämpning av regelverket samt utifrån dessa analyser lämna förslag på förenklingar.

För uppdraget har i HP2 avsatts 2 miljoner kronor årligen för 2021–2025. Tillväxtverket är ansvarig myndighet.

Uppdraget har främst fokuserat på pilotstudien av One Stop Myndighetsshop och att arbeta fram ett myndighetsgemensamt förslag på hur samverkansmetoden ska etableras i respektive myndigheter. I detta har ingått analys, förankring och sammanställning av förenklingsförslag, dialogmöten och workshops.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 2: Svarssammanställning för uppdrag analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	ja	ja	ja
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	ja	ja
Svar 4	ja	ja	ja	ja
Svar 5	delvis	ja	ja	vet ej
Svar 6	nej	ja	ja	nej
Svar 7	vet ej	ja	ja	ja
Svar 8	nej	delvis	nej	
Svar 9	nej	ja	ja	ja
Svar 10	vet ej	ja	vet ej	vet ej
Svar 11	nej	nej	nej	
Svar 12	nej	ja	ja	ja
Svar 13	nej	ja	ja	vet ej
Svar 14	vet ej	ja	ja	ja
Svar 15	nej	ja	ja	ja
Svar 16	nej	ja	ja	ja
Svar 17	vet ej	ja	ja	ja
Svar 18	nej	ja	ja	ja
Svar 19	vet ej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 19 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (83 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- ett fåtal att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (5 %) eller delvis (5 %) motsvarar målen
- merparten (95 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (84 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (68 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Det finns en bred samstämmighet kring att regelverket är ett stort problem, att myndigheterna underskattar hur mycket regler som finns och att antalet regler har ökat betydligt sedan Livsmedelsstrategin beslutades. Regler ska vara möjliga att efterleva och det ska vara enkelt att få och behålla tillstånd om man gör rätt. Enligt intervjuade kan det idag ta upp till nio år för tillstånd och det är ändå inte permanent utan måste sökas om kontinuerligt.

Det finns också stor samstämmighet kring att analyser av regelgivningen bör vara en stadigvarande del av Tillväxtverkets uppdrag. Många respondenter påpekar dock att ytterligare analyser av regelgivningen inte är meningsfullt om det inte leder till en minskning av regelbördan. Det finns förhoppningar att Förenklingsrådet ska kunna leda till förenklingar. Det finns också förväntningar på att One Stop myndighetsshop ska leda till att tillstånd bara behöver sökas hos en myndighet. Samtidigt uttrycks en besvikelse över att One Stop myndighetsshop ännu inte har implementerats.

Även om analysarbetet blir en stadigvarande del av Tillväxtverkets arbete anser flertalet respondenter att det behövs ett kraftfullt och samlat program för en minskning av regelbördan. Bland annat vill organisationerna att staten säkerställer att alla myndigheter arbetar främjande och inte bara ser sig som kontrollmyndigheter. Vidare finns önskemål om att kommunernas och länsstyrelsernas tillämpning blir enhetlig och att inte flera nivåer kontrollerar samma sak. Rådgivningen behöver bli mer behovs- och efterfrågestyrd av företagen.

3.2.2 Förenkling genom utveckling av Verksam.se

Tillväxtverket ska med fokus på hela livsmedelskedjan utveckla verksam.se, inklusive Serverat, i linje med den så kallade värdemodellen, det vill säga ett gemensamt system för enkla digitala myndighetskontakter som har föreslagits av Tillväxtverket, Bolagsverket och Skatteverket. Arbetet sker i nära samverkan med Jordbruksverket, Livsmedelsverket och länsstyrelserna.

När det gäller uppdraget att bidra till förenkling genom utveckling av verksam.se, lämnar Tillväxtverket en gemensam redovisning för alla inblandade myndigheter.

För uppdraget har i HP2 för Tillväxtverket avsatts 10 miljoner kronor årligen för 2020–2025.

Under 2020 och 2021 togs det fram en första version av en myndighetsövergripande lösning som innehåller guidat stöd, minskat och förenklat uppgiftslämnande och återkoppling på ärenden för företag i uppstartsprocessen inom vattenbruk. Under 2022 och 2023 vidareutvecklade myndigheterna tillsammans koncepten för guidat branschstöd, i syfte att kunna nå alla branscher i livsmedelskedjan. Utveckling av nya tjänster på verksam.se var inte möjlig på grund av pågående plattformbytte av webbplatsen.

Jordbruksverket utredde och utvecklade möjligheten att använda den nationella, digitala infrastrukturens byggblock; Mina ärenden och Mina ombud. Utöver detta utredde myndigheten möjligheten för kunder att få statusåterkoppling av sina ärenden, både på verksam.se samt Jordbruksverkets egna Mina sidor. Jordbruksverket har också utrett möjligheten att publicera öppen källkod för det system som hanterar kundhändelserna hos myndigheten.

Livsmedelsverket driver projektet FörRätt i samverkan med Tillväxtverket, kommuner och leverantörer av e-tjänsteplattformar och verksamhetssystem. I FörRätt utvecklas Serverats metod att standardisera underlag för en e-tjänst för

omklassning och en e-tjänst för anmälan för registrering och ändring av livsmedelsverksamhet hos kommunen. De standardiserade underlagen används för utveckling av e-tjänster som införs lokalt hos deltagande kommuner. Från guider och checklistor når livsmedelsföretagaren dessa e-tjänster via länk från verksam.se till sin kommun. Med standardiserade e-tjänster på kommunal nivå blir tillämpningen av regler mer lika runt om i Sverige och det blir enklare för livsmedelsföretagen när de kan lämna uppgifter digitalt. Under 2023 togs även underlag fram för anmälan för registrering och ändring av livsmedelsverksamhet och i december 2023 var e-tjänster tillgängliga för företagare hos några kommuner. Under 2023 har Livsmedelsverket infört ett nytt digitalt verktyg som ger möjlighet att bygga e-tjänster. Med stöd av verktyget har utvecklats 18 nya e-tjänster.

Länsstyrelsernas gemensamma digitala kansli utvecklade e-tjänster för ett flertal myndighetsförfaranden och standardiserade sin e-tjänsteplattform för att det ska vara lika för alla företag oberoende vilken länsstyrelse man tillhör. Därtill arbetade Länsstyrelsernas digitala kansli också med att öka användandet av sina e-tjänster genom att skapa informationsmaterial, genomföra webinarier med fokus att hjälpa handläggare att guida företagen att lämna rätt information och skapa förståelse för hur e-tjänsterna ska användas.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer, uppdelat per ansvarig myndighet.

Tablå 3: Svarssammanställning för uppdrag utveckling av verksam.se, ansvarig myndighet Livsmedelsverket

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	ja	nej	
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	ja	ja	ja	ja
Svar 4	nej	delvis	vet ej	vet ej
Svar 5	vet ej	ja	ja	ja
Svar 6	vet ej	ja	ja	ja
Svar 7	delvis	ja	ja	ja
Svar 8	nej	delvis	ja	ja
Svar 9	nej	ja	ja	ja
Svar 10	nej	nej	ja	nej
Svar 11	nej	delvis	nej	
Svar 12	vet ej	ja	ja	ja
Svar 13	nej	ja	ja	ja
Svar 14	delvis	ja	ja	ja
Svar 15	delvis	ja	ja	ja
Svar 16	delvis	ja	ja	vet ej
Svar 17	vet ej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 17 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (74 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- drygt en fjärdedel att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (6 %) eller delvis (24 %) motsvarar målen
- merparten (94 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (82 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (71 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Nästan alla som svarat anser att uppdraget till Livsmedelsverket när det gäller verksamt.se är relevant och merparten (82%) anser att uppdraget bör finnas med även i fortsättningen. Det anses bra med samlad information, särskilt för egenföretagare och nystartade företag. Respondenterna har dock inte märkt av några förenklingar när det gäller tillstånd, kontroller och så vidare. Några organisationer anser att verksamt.se egentligen är ointressant, utan det är förenklingsarbetet som måste prioriteras. Flera organisationer anser att regelverket inom Livsmedelsverkets ansvarsområde har blivit krångligare sedan livsmedelsstrategin beslutades. Flera respondenter känner inte ens till att Livsmedelsverket är delansvariga för verksamt.se; därav ser de heller inget resultat.

Tablå 4: Svarssammanställning för uppdrag utveckling av verksamt.se, ansvarig myndighet Jordbruksverket

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	nej	vet ej	vet ej
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	ja	ja
Svar 4	vet ej	ja	ja	ja
Svar 5	delvis	ja	ja	ja
Svar 6	delvis	ja	ja	ja
Svar 7	nej	ja	ja	ja
Svar 8	nej	nej	nej	
Svar 9	vet ej	ja	ja	ja
Svar 10	nej	ja	ja	ja
Svar 11	delvis	ja	ja	ja
Svar 12	delvis	ja	ja	ja
Svar 13	delvis	ja	ja	vet ej
Svar 14	vet ej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 14 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (61%). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- drygt en tredjedel att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet delvis (36 %) motsvarar målen

- merparten (86 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (86 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (79 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Även Jordbruksverkets uppdrag när det gäller verksamt.se anser flertalet är relevant och att det bör finnas med i fortsättningen i handlingsplan eller myndighetens stadigvarande verksamhet. Det anses bra med samlad information, särskilt för egenföretagare och nystartade företag. Några respondenter anser att det är onödigt att ha tre myndigheter inkopplade på verksamt.se och att en myndighet borde få ansvaret för digital information och även för tillståndsprocessen. Jordbruksverket anses vara en viktig aktör för att få till stånd regelförenklingar, men de flesta respondenterna har ingen bestämd uppfattning om på vilken myndighet ansvaret bör ligga. Det viktiga anses vara ett mer kraftfullt agerande för att minska regelbördan oberoende av vem som får detta ansvar.

Tablå 5: Svarssammanställning för uppdrag utveckling av verksamt.se, ansvarig myndighet Tillväxtverket

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	vet ej	vet ej	vet ej
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	nej	delvis	vet ej	
Svar 4	vet ej	ja	ja	ja
Svar 5	delvis	ja	ja	ja
Svar 6	nej	ja	ja	ja
Svar 7	nej	vet ej	vet ej	vet ej
Svar 8	vet ej	ja	ja	vet ej
Svar 9	nej	delvis	nej	
Svar 10	vet ej	ja	ja	ja
Svar 11	nej	ja	ja	ja
Svar 12	delvis	ja	ja	ja
Svar 13	delvis	ja	ja	ja
Svar 14	delvis	ja	ja	vet ej
Svar 15	vet ej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 15 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (65%). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- drygt en fjärdedel att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet delvis (27 %) motsvarar målen
- merparten (87 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (73 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (60 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Också Tillväxtverkets uppdrag när det gäller verksamt.se anses flertalet är relevant och att det bör finnas med även i fortsättningen. Det anses bra med samlad information, särskilt för egenföretagare och nystartade företag.

Några organisationer anser att Tillväxtverkets ansvar för verksamt.se bör stärkas och fördjupas, medan andra anser att det är svårt att se vad Tillväxtverket har tillfört. Några organisationer anser att det är bättre att satsa på det arbete som initierats, kopplat till förenklingsrådet och implementeringsrådet, och regeringens uppdrag till myndigheterna att arbeta med regelförenkling.

3.2.3 Förenklingspaketet för ökad tillväxt i hela livsmedelskedjan

Det så kallade Förenklingspaketet i HP3 består inte av några nya uppdrag, utan dessa finns med redan i HP2 under andra namn. Inte heller tillförs ytterligare resurser för perioden 2021–2025 utöver de som anges i HP2.

I budgetpropositionen för 2021 aviserade regeringen en satsning på inledningsvis 19 miljoner kronor per år 2021–2023 för genomförandet av förenklingspaketet. Regeringen tillför därefter 16 miljoner kronor årligen 2024–2025 och 11 miljoner kronor per år från och med 2026. Inom ramen för paketet har följande uppdrag beslutats:

- Regeringen uppdrar åt Tillväxtverket att i samråd med Jordbruksverket, Naturvårdsverket och länsstyrelserna ta fram tjänster för att effektivisera och förenkla för företag inom livsmedelskedjan att anmäla eller ansöka om tillstånd för miljöpåverkande verksamhet. Syftet med uppdraget är att ge förutsättningar för en effektiv och snabb ärendehandläggning.
- Regeringen uppdrar åt Livsmedelsverket att öka likvärdigheten i livsmedelskontrollen i hela landet. I uppdraget ingår att förenkla och underlätta för företagen så att kontrollerna effektiviseras, företagens avgifter minskar och företagens tid och resurser sparas. Vidare ska projektet God kontroll sedan genomföras. En organisation som möjliggör minskad offentlig kontroll av tredjepartscertifierade företag ska byggas upp och upprätthållas och ytterligare satsningar ska också göras för kontroll på distans.

Bedömningarna avseende dessa två uppdrag redovisas separat i de närmaste avsnitten nedan.

3.2.4 Förenkla för företag i processen för miljöfarlig verksamhet (inom förenklingspaketet)

Tillväxtverket har i uppdrag att mellan åren 2021–2026 ta fram tjänster för att effektivisera och förenkla för företag och andra verksamhetsutövare inom livsmedelskedjan, att anmäla eller ansöka om tillstånd för miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken och på det sättet ge förutsättningar för en effektiv och snabb ärendehandläggning (N2021/00171).

För uppdraget har i HP2 avsatts 5 miljoner kronor årligen för 2021–2026.

Under första året av uppdraget genomfördes en behovsanalys, vilken rapporterades i februari 2022. Eftersom det pågår parallella uppdrag och initiativ som tangerar Tillväxtverkets uppdrag, har det varit viktigt för arbetet att söka samarbeten och föra dialog med andra myndigheter som har liknande uppdrag. Tillsammans med

samarbetsaktörerna Jordbruksverket, Naturvårdsverket och länsstyrelserna har bland annat genomförts kartläggningar av instruktioner, aktuella regerings- och regleringsbrevsuppdrag, intervjuer, processkartläggningar, utvecklad vägledning till handläggare och kommunikationsinsatser.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 6: Svarssammanställning för uppdrag förenkla i processen för miljöfarlig verksamhet

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	ja	ja	ja
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	ja	ja
Svar 4	ja	ja	ja	ja
Svar 5	nej	ja	ja	ja
Svar 6	vet ej	ja	ja	vet ej
Svar 7	delvis	ja	ja	ja
Svar 8	nej	ja	ja	ja
Svar 9	nej	ja	ja	ja
Svar 10	nej	ja	ja	
Svar 11	nej	delvis	nej	
Svar 12	nej	ja	ja	ja
Svar 13	nej	ja	ja	ja
Svar 14	delvis	ja	ja	ja
Svar 15	nej	ja	ja	ja
Svar 16	nej	ja	ja	ja
Svar 17	nej	ja	ja	ja
Svar 18	nej	ja	ja	ja
Svar 19	vet ej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 19 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (83 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- Ett fåtal att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (5 %) eller delvis (11 %) motsvarar målen
- samtliga (100 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (95 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (84 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Alla organisationer som har svarat anser att uppdraget är relevant och alla utom en anser att det bör finnas kvar även i fortsättningen. Flertalet (84 %) anser att insatsen

bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet. Endast en respondent anser att resultaten uppnått målen och två delvis.

Flera respondenter betonar att detta uppdrag är det viktigaste för att livsmedelsstrategins mål ska nås. Svårigheterna att få miljötillstånd hämmar nyetablering och tillväxt. Tolkningen av miljöbalken och länsstyrelsernas alltför långa handläggningsprocesser anses vara det största hindret. Några respondenter menar att dagens hantering strider mot Förvaltningslagen och att den inte bygger på vetenskaplig evidens.

3.2.5 Arbete för likvärdig kontroll (inom förenklingspaketet)

Livsmedelsverket ska vidta åtgärder för att öka likvärdigheten i livsmedelskontrollen i hela landet. Genom att förenkla och underlätta för företagen ska kontrollerna effektiviseras, företagens avgifter minska och företagens tid och resurser sparas.

Åtgärden ingår i HP2 för 2020–2025. För åren 2022–2023 beräknas 13 miljoner kronor årligen för åtgärderna och för åren 2024–2026 beräknas 11 miljoner kronor årligen.

I arbetet ingår bland annat genomförande av projektet God kontrollsed, uppbyggnad och upprätthållande av en organisation som möjliggör minskad offentlig kontroll av tredjepartscertifierade företag, ytterligare satsningar för kontroll på distans, utveckling av samråd och samverkan med bland annat livsmedelskedjans näringslivsorganisationer, samt fortsatt arbete för ett mer ändamålsenligt regelverk, bland annat genom att tillsammans med företrädare för livsmedelsföretag utvärdera för vilka vardagssvårigheter de ser behov av mer flexibla lösningar. Vidare ingår utveckling av en ny riskklassningsmodell med syfte att stödja kontrollmyndigheternas planering av en riskbaserad kontroll och att bidra till en likvärdig kontroll i hela landet. I projektet ingår att bygga upp ett system för att företag, som är certifierade enligt en tredjepartsstandard som är godkänd av Livsmedelsverket, ska kunna få en reducerad kontrollfrekvens.

Ett antal föreskrifter har beslutats i syfte att åstadkomma ett mer ändamålsenligt regelverk och därmed i olika avseenden förenkla och underlätta för företagen samt öka likvärdigheten i kontrollen. Livsmedelsverket uppskattar att drygt 180 kommuner hade omklassningstjänsten som bygger på FörRätt i drift december 2023. Flera föreskrifter har setts över. Nya föreskrifter om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel har beslutats under 2023. Nya föreskrifter och allmänna råd om kontrollfrekvens för riskbaserad offentlig kontroll trädde i kraft den 1 januari 2024.

En viktig del i arbetet har varit upphävandet av nationella bestämmelser om ommärkning och omförpackning av livsmedel. Bestämmelserna gick utöver de krav som ställs i nuvarande EU-lagstiftning och försvårade till exempel företagarnas möjligheter att arbeta för ett minskat matsvinn. Reglerna var dessutom svårtolkade, vilket medförde svårigheter för livsmedelsföretagarna att följa bestämmelserna, samt försvårade kontrollmyndigheternas förutsättningar att bedriva en ändamålsenlig och likvärdig kontroll. Föreskrifterna trädde i kraft den 1 januari 2024.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 7: Svarssammanställning för uppdrag likvärdig kontroll

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	ja	ja	ja
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	ja	ja
Svar 4	vet ej	ja	ja	ja
Svar 5	nej	ja	ja	ja
Svar 6	nej	ja	ja	ja
Svar 7	nej	ja	ja	ja
Svar 8	nej	ja	ja	ja
Svar 9	nej	ja	ja	ja
Svar 10	nej	ja	ja	ja
Svar 11	nej	ja	ja	vet ej
Svar 12	vet ej	ja	ja	ja
Svar 13	nej	ja	ja	ja
Svar 14	nej	ja	ja	ja
Svar 15	ja	ja	ja	ja
Svar 16	nej	ja	ja	ja
Svar 17	nej	ja	ja	ja
Svar 18	vet ej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 18 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (78 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- en (6 %) att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet motsvarar målen
- samtliga (100 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- samtliga (100 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (94 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Alla organisationer som har svarat anser att uppdraget är relevant och att det bör finnas kvar även i fortsättningen. Flertalet anser att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet.

Respondenter från alla branscher anser att livsmedelskontrollen är ett stort problem. Likvärdig kontroll över hela landet är av största vikt och det är den inte idag. Särskilt små företag drabbas av krångliga regler, omfattande administration och höga avgifter. Större företag har svårigheter med att reglerna tillämpas olika av olika kommuner och länsstyrelser.

3.2.6 Stärkt växtskyddsråd samt Växtskydd för grödor som odlas i mindre omfattning

Det växtskyddsråd som regeringen inrättade 2011 stärktes i HP1 genom att ett sekretariat om två heltidstjänster inrättades, en på Jordbruksverket och en på Kemikalieinspektionen. Dessutom har rådets mandat förtydligats och utökats till att vara ett forum för dialog och kunskapsutbyte för att stödja prövningen av produktgodkännande och underlätta arbetet med genomförandet av EU-direktivet för en hållbar användning av bekämpningsmedel.

För växtskyddsrådet har i HP1 avsatts 6 miljoner kronor för 2017–2019 och i HP2 6 miljoner kronor för 2017–2020. Vidare har i HP2 avsatts 18 miljoner kronor för 2020–2025 för växtskydd för grödor som odlas i mindre omfattning.

Ett strategiskt arbete med att kartlägga behov och tillgången till effektiva växtskyddsmetoder i den svenska växtodlingen (Major use-arbetet) har bedrivits under hela perioden. Resurserna har även använts till bland annat kunskapssammanställningar, studier om förutsättningar att minska användningen av kemiska växtskyddsmedel, informationskampanjer, framtagande av indikatorer, enkätundersökningar, dispensansökningar, flödesanalyser och andra konsultuppdrag. En kampanj från 2018 kring växtskyddsmedlet diflufenikan har lyckats sänka halterna i skånska ytvatten.

Sedan 2021 utforskar växtskyddsrådet ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet inom växtskyddet, med fokus under 2023 på analys av hållbarhetsindikatorer kopplade till skadegörarförekomst och skördebortfall.

I tabellerna nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 8: Svarssammanställning för uppdrag Växtskyddsrådet

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	ja	ja	ja
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	vet ej	ja	ja	ja
Svar 4	delvis	ja	ja	ja
Svar 5	ja	delvis	ja	ja
Svar 6	nej	ja	ja	vet ej
Svar 7	vet ej	ja	ja	vet ej
Svar 8	delvis	ja	ja	ja
Svar 9	ja	ja	ja	ja
Svar 10	nej	ja	ja	ja
Svar 11	vet ej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 11 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (48 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- drygt en tredjedel att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (18 %) eller delvis (18 %) motsvarar målen
- samtliga (100 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- samtliga (100 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (82 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Jämfört med de uppdrag som hittills presenterats i rapporten är det färre organisationer som känner till Växtskyddsrådet, vilket är naturligt då dess verksamhet bara berör en del av branschorganisationerna. För dessa är emellertid Växtskyddsrådet en mycket viktig verksamhet. Samtliga anser att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin och att uppdraget bör finnas även i fortsättningen i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet. Verksamhetens kontinuitet är central och därför anser flertalet (82%) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet.

Endast en respondent har haft direktkontakt med Växtskyddsrådet, medan övriga har baserat sina bedömningar på skriftlig information och/eller information från branschkollegor. Det har därför funnits viss osäkerhet kring relationen mellan uppdraget att stärka Växtskyddsrådet och nästa uppdrag som avser Växtskydd för grödor som odlas i mindre omfattning. Det är samma branschorganisationer som har svarat på frågor kring båda dessa uppdrag och mindre skillnader i svaren bör inte övertolkas.

Tablå 9: Svarssammanställning för uppdrag växtskydd för mindre användningsområden

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	ja	ja	ja
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	vet ej	nej	nej	
Svar 4	ja	ja	ja	ja
Svar 5	delvis	ja	ja	ja
Svar 6	ja	delvis	ja	ja
Svar 7	nej	ja	ja	ja
Svar 8	vet ej	ja	ja	vet ej
Svar 9	delvis	ja	ja	ja
Svar 10	delvis	ja	ja	ja
Svar 11	vet ej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 11 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (48 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- knappt hälften att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (18 %) eller delvis (27 %) motsvarar målen
- merparten (91 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin

- merparten (91 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (82 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Nästan alla anser således att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin och att uppdraget bör finnas även i fortsättningen i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet. Flertalet (82%) anser att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet.

3.2.7 Vattenbrukspaketet

Jordbruksverket ska medverka till att främja och utveckla vattenbruket. Uppdraget finansierar arbetet med att främja och samordna vattenbruket, men bidrar också till finansiering av projekt och insatser som avser att utveckla stora delar av vattenbruksnäringen.

För detta har i HP2 avsatts 6 miljoner kronor årligen 2020–2025.

Främjandearbetet av vattenbruket har haft fokus på genomförandet av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet (HFVP) för att se till att den stora vattenbrukssatsningen landar rätt genom riktade utlysningar och uppföljning av ansökningar och beslut. Utöver HFVP har genomförts åtgärder i handlingsplanen för vattenbruk, kopplat till strategin för svenskt fiske och vattenbruk 2021–2026.

Tre utlysningar publicerades under 2023, en för medel inom livsmedelsstrategin och två för medel inom havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet, för att bidra till hållbar utveckling av svenskt vattenbruk. Dessutom har bidragits till delbetänkandet Förenklade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk, SOU 2023:74, vilket kan leda till en på sikt ökad hållbar vattenbruksproduktion. Under 2023 slutredovisades sju tidigare beviljade projekt. Resultaten från projekten sprids och därigenom öka kunskapen inom flera olika delar av vattenbruket.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 10: Svarssammanställning för uppdrag Vattenbrukspaketet

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	nej	nej	
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	ja	ja
Svar 4	nej	ja	ja	vet ej
Svar 5	delvis	ja	ja	ja
Svar 6	delvis	ja	ja	ja
Svar 7	nej	ja	vet ej	vet ej
Svar 8	nej	ja	ja	vet ej
Svar 9	vet ej	ja	ja	vet ej
Svar 10	nej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 10 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (43 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- en av fem att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet delvis (20 %) motsvarar målen
- merparten (90 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (80 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- hälften (50 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Mindre än hälften av branschorganisationerna anser sig ha tillräcklig kunskap om detta uppdrag för att kunna göra en bedömning. Av de tio som svarat anser nio att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin. Åtta av dessa anser att uppdraget bör finnas även i fortsättningen i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet. De som är positiva till detta, pekar på den stora potential som anses finnas för vattenbruk i Sverige och de problem som är förknippade med investeringar inom sektorn genom rättsosäkerhet, tidsbegränsade tillstånd och orimligt långa tillståndprocesser på upp till nio år. Vikten av att underlätta för investeringar både till havs, på land och i byggnader poängteras.

Bara hälften av de som svarat anser dock att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet. Skälet är att insatsen har uppfattats handla mest om finansiering av utlysningar och projekt, medan sektorns främsta behov är att få till stånd en förutsägbar och effektiv tillståndprocess. Främjandet bör därför helt fokuseras på en snabbare och rättssäker tillståndprocess.

3.2.8 Analys av kompetensförsörjningsbehov och genomförandet av åtgärder

Tillväxtverket ska enligt Regeringsbeslut N2019/03240/JL analysera och bidra till att kompetensförsörjningsinsatser kommer till stånd inom livsmedelskedjan för att uppnå en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja. Uppdraget ska genomföras i två steg: Steg 1; Analys och förslag på åtgärder för att underlätta kompetensförsörjning inom livsmedelssektorn. Steg 2; Bidra till kompetensförsörjningsinsatser för en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelssektor. Med utgångspunkt i analysen i steg 1 ska Tillväxtverket, genom dialog med berörda myndigheter och andra aktörer, bidra till utveckling och etablering av relevanta utbildningar och andra kompetensförsörjningsinsatser. Viktigt är att undersöka möjliga synergier mellan såväl regionala som nationella och internationella insatser inom ett identifierat strategiskt viktigt område. Uppdraget ska genomföras i nära samverkan med näringen, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) samt aktörer med regionalt utvecklingsansvar.

I HP2 avsattes totalt 6 miljoner för perioden 2020–2025. Som framgår av Tillväxtverkets redovisningar är beloppen emellertid 2 miljoner kr år 2020 och 4 miljoner kr årligen 2021–2025, sammantaget 22 miljoner kr.

Tillväxtverket har medverkat i ett antal konferenser, möten, seminarier och workshops som anordnats både av Tillväxtverket och andra aktörer. Sju utvecklingsprojekt för metodutveckling kring strategisk kompetensförsörjning för företag i livsmedelsindustrin har blivit klara under 2023. Vidare har tagits fram statistik om kompetensförsörjningen i livsmedelssektorn med temat mångfald och regional fördelning.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 11: Svarssammanställning för uppdrag kompetensförsörjningsbehov

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	ja	ja	ja
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	ja	ja
Svar 4	vet ej	ja	ja	vet ej
Svar 5	ja	ja	ja	ja
Svar 6	delvis	ja	ja	nej
Svar 7	delvis	ja	ja	nej
Svar 8	nej	ja	ja	nej
Svar 9	nej	ja	ja	ja
Svar 10	nej	ja	ja	ja
Svar 11	nej	ja	ja	ja
Svar 12	nej	ja	ja	vet ej
Svar 13	nej	ja	ja	ja
Svar 14	nej	ja	ja	ja
Svar 15	delvis	ja	ja	ja
Svar 16	vet ej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 16 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (70 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- en fjärdedel att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (6 %) eller delvis (19 %) motsvarar målen
- samtliga (100 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- samtliga (100 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (69%) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Respondenterna anser att kompetensförsörjningen i hela livsmedelskedjan är en mycket viktig fråga. Några anser att den till och med är den klart viktigaste. Samtliga anser att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin och att uppdraget bör finnas även i fortsättningen i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet.

Många (69%), men inte alla, anser att insatsen bör ingå i Tillväxtverkets stadigvarande verksamhet. Ett av skälen till att alla vill ha insatsen kvar, men inte som stadigvarande vid Tillväxtverket, är att livsmedelsproduktionen anses vara en bortglömd sektor inom utbildningssystemet. Därför menar en del av respondenterna att ansvaret för kompetensförsörjningen inte kan läggas på Tillväxtverket, utan att ansvaret måste fördelas på de myndigheter som har ansvaret för olika delar av utbildningssystemet. De senare måste, enligt respondenterna, få

tydligare egna uppdrag i regleringsbrev kring kompetensförsörjningen i alla led i livsmedelskedjan utifrån målen i livsmedelsstrategin.

På grund av avsaknaden av relevanta utbildningar tvingas företagen själva svara för grundutbildningen. Detta gäller främst primärproduktionen och livsmedelsindustrin. Bland annat föreslår respondenterna lärlingssystem med lärlingspeng till lantbrukaren som ordnar praktiken.

Även adekvata fortbildningsmöjligheter saknas på alla nivåer inom utbildningssystemet, men enligt respondenterna främst på högskolenivå för anställda inom primärproduktionen och på både gymnasienivå och högskolenivå för övriga delar av livsmedelskedjan.

Vidare utpekade bland annat agronomer och veterinärer som bristyrken, inte på grund av bristande intresse utan på det låga antalet utbildningsplatser och hur meritvärderingen sker vid antagning.

3.3 Uppdrag inom strategiskt område konsument och marknad

Nedan presenteras resultatet av intervjuerna när det gäller uppdrag inom strategiskt område konsument och marknad.

Målet med det strategiska området är att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedel och kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.

3.3.1 Åtgärder för att minska matsvinnet i hela livsmedelskedjan

Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Naturvårdsverket har i uppdrag att arbeta med svinnreducerande åtgärder. I ett första steg togs en handlingsplan för långsiktigt matsvinnarbete fram i nära samarbete med branschen.

För uppdraget har i HP1 avsatts 7,5 miljoner kronor för 2017–2019 och i HP2 6 miljoner kronor per år under perioden 2020–2025. Livsmedelsverket är ansvarig myndighet.

Genom mätningar av totalt åtta produkter som omfattar drygt hälften av primärproduktionen av livsmedel har målgrupperna fått ökad kunskap för att arbeta med åtgärder. Andra aktiviteter är konsumentundersökningar, plockanalyser, konferenser, kartläggningar och den internationella matsvinnsdagen, handbok för minskat matsvinn, översyn av råd och vägledning, pilotstudier och rapporter.

Matsvinnet i hushållen fortsätter att gå ner och detta är enligt Livsmedelsverket en effekt av ett ökat medvetande hos konsumenterna. Livsmedelsverket har aktivt spridit information senaste åren med syfte att höja kunskaperna och att matsvinnet har gått ner anses vara en effekt av detta.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 12: Svarssammanställning för uppdrag minskat matsvinn

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	ja	ja	ja
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	ja	ja	ja	ja
Svar 4	vet ej	ja	ja	ja
Svar 5	delvis	delvis	nej	
Svar 6	delvis	ja	ja	ja
Svar 7	ja	ja	ja	ja
Svar 8	ja	ja	ja	ja
Svar 9	nej	ja	ja	ja
Svar 10	nej	ja	ja	ja
Svar 11	vet ej	ja	ja	ja
Svar 12	nej	ja	ja	ja
Svar 13	ja	ja	ja	ja
Svar 14	delvis	ja	ja	ja
Svar 15	nej	ja	ja	ja
Svar 16	delvis	ja	ja	vet ej
Svar 17	nej	ja	ja	ja
Svar 18	ja	delvis	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 18 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (78%). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- hälften att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (28 %) eller delvis (22 %) motsvarar målen
- samtliga (100 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (94 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (89 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Samtliga respondenter anser att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin. Dock menar en del att uppdraget är för allmänt formulerat och att det finns behov av att specificera målgrupp och åtgärder riktade till olika målgrupper.

Merparten (94 %) anser att uppdraget bör finnas även i fortsättningen i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet, men med preciseringar av vilka åtgärder som ska vidtas. När det gäller primärproduktionen efterfrågas åtgärder i regelverket som dels minskar byråkratin (exempelvis vad gäller fisk som inte kan användas till humanlivsmedel) och dels ökar produktiviteten (exempelvis fungerande nödslakt och omhändertagande av djur utan kostnad för bonden). I livsmedelsindustrin uppstår onödigt svinn när restprodukter inte kan användas och hela friska djur nödslaktas vid mindre skador. I

butiksledet uppstår onödigt svinn på grund av regler kring förpackningar och bäst före-märkning. Butiksledet arbetar internt mycket aktivt för att få ner svinnet inom branschen eftersom det är en viktig lönsamhetsfråga och centralt för en hållbar konsumtion.

Flertalet (89 %) anser att insatsen bör ingå i Livsmedelsverkets stadigvarande verksamhet, men att det måste preciseras hur Jordbruksverket respektive Naturvårdsverket ska bidra till minskat svinn.

3.3.2 Vidareutveckling av konceptet Nyckelhålet

Enligt regeringsbeslut (N2019/03245/DL) ska Livsmedelsverket vidareutveckla konceptet Nyckelhålet genom bland annat informationsspridning om märkningen för att underlätta för alla konsumenter att göra hälsosamma val vid köp av livsmedel. Särskilt fokus har lagts på konsumentgrupper med sämst matvanor. Diskussioner har förts med branschen och verket har identifierat de insatser där privata aktörer har en viktig roll, exempelvis portionsstorlekar, exponering, förpackning och annonsering samt märkning. Uppdraget om att genomföra åtgärder under 2020–2025 kompletteras genom att Livsmedelsverket även ska verka för att EU:s arbete för en gemensam obligatorisk framsidesmärkning bidrar till en mer hälsosam livsmedelskonsumtion i Sverige. I EU-arbetet ska myndigheten medverka med erfarenheterna av Nyckelhålet.

För uppdraget har i HP1 avsatts 6 miljoner kronor för 2017–2019 och i HP2 2 miljoner kronor årligen 2020–2025.

Med avstamp i den utvärdering som gjordes under slutet av 2022, har Livsmedelsverket under 2023 genomfört en rad aktiviteter för att stärka samarbetet med branschen samt Nyckelhålets varumärke och kännedomen bland prioriterade målgrupper. Detta omfattar riktade nyheter och pressmeddelanden, samt en Nyckelhålsvecka i samverkan med dagligvaruhandeln. Fortsatt utveckling av ett digitalt verktyg för Nyckelhålet har genomförts och användardialoger har hållits med både livsmedelsproducenter och företrädare för dagligvaruhandeln.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 13: Svarssammanställning för uppdrag vidareutveckling av Nyckelhålet

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	ja	ja	ja	ja
Svar 2	nej	nej	nej	
Svar 3	nej	nej	nej	
Svar 4	nej	ja	ja	ja
Svar 5	vet ej	ja	ja	ja
Svar 6	delvis	ja	ja	ja
Svar 7	delvis	delvis	ja	ja
Svar 8	nej	ja	nej	
Svar 9	nej	ja	ja	ja
Svar 10	ja	nej	nej	
Svar 11	vet ej	nej	nej	
Svar 12	nej	ja	vet ej	vet ej
Svar 13	vet ej	ja	ja	ja
Svar 14	delvis	delvis	ja	ja
Svar 15	nej	vet ej	vet ej	vet ej
Svar 16	nej	ja	ja	ja
Svar 17	ja	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 17 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (74 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- drygt en tredjedel att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (18 %) eller delvis (18 %) motsvarar målen
- merparten (71 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- drygt hälften (59 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- drygt hälften (59 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

I jämförelse med övriga uppdrag i HP2 och HP3 är tveksamheten till vidareutveckling av konceptet Nyckelhålet större. Drygt hälften (59 %) anser visserligen att uppdraget bör finnas även i fortsättningen i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet, men även många av dessa har olika förbehåll. Några anser att det beror på vad som kommer att hända på europeisk nivå. Någon menar att den svenska modellen är bättre och tydligare än den europeiska, men att den marknadsförs för dåligt i EU sammanhang. Andra anser att all märkning bör hanteras av branschen.

3.3.3 Utveckling av offentliga måltider

Livsmedelsverket har i uppdrag att fortsätta sitt arbete med att verka för en utveckling av de offentliga måltiderna. För uppdraget har i HP1 avsatts 12 miljoner kronor för 2017–2019 och i HP2 4 miljoner kronor per år under perioden 2020–2025.

Insatserna har bland annat bestått i att revidera råden för måltider i äldreomsorgen, utveckla en checklista för upphandling av måltidstjänster, planera för statistikinsamling och anordna branschdagar. Aktiviteter är bland annat konferenser, medverkan i radio, TV, dagstidningar och branschtidningar samt egna informationskanaler som webbsidor och Måltidsblogg. Vidare har genomförts kartläggningar, revidering av nationella riktlinjer och producerats Handbok för offentliga måltider.

Det sammanlagda matsvinnet som slängs i kök, servering och från tallrik vid skollunchen motsvarade 2023 var sjätte portion. Matsvinnet ligger fortfarande på ungefär samma nivåer som i kartläggningen 2020. I äldreboenden slängs i genomsnitt uppemot en tredjedel av måltiden. Detta är enligt Livsmedelsverket, förutom ett stort resursslöseri, allvarligt med tanke på den stora undernäringensproblematiken bland äldre¹³.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 14: Svarssammanställning för uppdrag offentliga måltider

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	ja	ja	ja
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	nej	
Svar 4	nej	ja	vet ej	vet ej
Svar 5	vet ej	ja	ja	ja
Svar 6	vet ej	ja	ja	vet ej
Svar 7	delvis	ja	ja	ja
Svar 8	nej	ja	ja	ja
Svar 9	ja	ja	ja	ja
Svar 10	nej	nej	nej	nej
Svar 11	delvis	ja	ja	ja
Svar 12	delvis	ja	ja	ja
Svar 13	nej	ja	ja	ja
Svar 14	nej	ja	ja	ja
Svar 15	vet ej	ja	ja	vet ej
Svar 16	nej	ja	ja	ja

¹³ Livsmedelsverket: Åtgärder för uppdrag inom ramen för livsmedelsstrategin 2023, DNR: 2024/01086, ej daterad

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 16 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (70 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- En fjärdedel att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (6 %) eller delvis (19 %) motsvarar målen
- merparten (94 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (81 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (69 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Få organisationer ser några resultat av uppdraget. Den enda effekten som nämns är att andelen ekologiskt producerade livsmedel i offentliga sektorns kök är högst i världen.

Det är för flertalet branschorganisationer viktigt hur den offentliga upphandlingen bedrivs. Inte minst har det ett symboliskt och pedagogiskt värde. De anser att uppdraget är viktigt och bör finnas kvar. Några intervjuade menar att relevansen kommer att öka i och med ökat fokus på livsmedelsberedskapen.

Flera respondenter menar att det är oklart vad staten vill uppnå med uppdraget. Några menar att staten måste säkerställa att kommunerna följer regelverket, medan andra anser att det är bättre om kommunerna får större handlingsfrihet att utforma upphandlingarna utifrån olika målgruppers behov och de lokala förutsättningarna när det gäller exempelvis närproducerat. Ett par av branschorganisationerna anser att Upphandlingsmyndigheten bör vara ansvarig myndighet om uppdraget syftar till att upphandlingarna går rätt till.

Vid intervjuerna framförs bland annat att äldre personer som behöver fettrik mat inte får den näring de behöver på grund av felaktiga rekommendationer. Det hävdas också att svenska produkter konkurreras ut av import av låg kvalitet, när pris väger tungt i upphandlingar. Dessutom pekas på brister i konkurrensneutraliteten genom att ekologiska och vegetariska livsmedel favoriseras eller att kommuner sätter upp begränsande villkor (exempelvis att fisk inte får vara bottentrålad eller att visst kött undantas).

3.3.4 Insatser mot livsmedelsfusk

Uppdraget innebär att förstärka och vidareutveckla insatserna för att motverka livsmedelsfusk bland annat i syfte att öka konsumenternas förtroende för redligheten i livsmedelsproduktionen.

Livsmedelsverket får för åtgärdens genomförande använda 3 miljoner kronor årligen under perioden 2020–2025.

Insatsen har innefattat omvärldsbevakning, interna workshops och diskussionsmöten, utbildnings- och kommunikationsinsatser, plattform för utbyte av inspiration, idéer och arbetsmaterial om livsmedelsfusk, samt justering av nationell kontrollplan (NKP) så att den även omfattar livsmedelsfusk.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 15: Svarssammanställning för uppdrag insatser mot livsmedelsfusk

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	vet ej	vet ej	vet ej
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	ja	ja
Svar 4	delvis	ja	ja	ja
Svar 5	delvis	ja	ja	ja
Svar 6	ja	ja	ja	ja
Svar 7	delvis	ja	ja	ja
Svar 8	nej	ja	ja	ja
Svar 9	nej	ja	ja	ja
Svar 10	vet ej	ja	ja	vet ej
Svar 11	vet ej	ja	ja	ja
Svar 12	delvis	ja	ja	ja
Svar 13	delvis	ja	ja	ja
Svar 14	ja	ja	ja	ja
Svar 15	nej	ja	ja	ja
Svar 16	nej	ja	ja	ja
Svar 17	vet ej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 17 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (74 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- fyra av tio att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (12 %) eller delvis (29 %) motsvarar målen
- nästan alla (94 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- nästan alla (94 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (88 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Nästan alla (94 %) anser att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin och att uppdraget bör finnas även i fortsättningen i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet. Åtgärderna mot fusk anses vara särskilt viktiga för att säkerställa likvärdig konkurrens med importerade livsmedel.

Merparten (88 %) anser att insatsen bör ingå i en myndighets stadigvarande verksamhet. Några respondenter anser emellertid att ansvaret borde ligga på polisen och tullen, eftersom det handlar om brottsbekämpande åtgärder och de stora problemen anses vara fusk med bland annat importerat, eller stulet kött i restauranger och importerade livsmedel som uppges vara ekologiska, men som inte uppfyller de mest grundläggande kraven som ställs på svenska produkter.

3.3.5 Inrättande av samordningsfunktion för ekologiska livsmedel (samt åtgärder för att främja produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel)

Den 15 juni 2017 beslutade regeringen att ge Jordbruksverket i uppdrag att inrätta en samordningsfunktion för ekologiska livsmedel. Samordningsfunktionen syftade till att främja produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel. Denna samordningsfunktion finns med i alla tre handlingsplanerna. I HP1 fanns för samordningsfunktionen avsatt 12 miljoner kronor för 2017–2019 och i HP2 samma belopp för 2017–2020. I HP2 avsattes även 50 miljoner kronor för 2018–2021 för att främja produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel. Enligt HP3 tillfördes under perioden 2021–2023 årligen 25 miljoner kronor årligen för att fortsätta verksamheten och prioritera de åtgärder som ger mest effekt för att uppnå regeringens inriktningsmål i genomförandet. Regeringens mål var att 30 procent av den svenska jordbruksmarken ska utgöras av certifierad ekologisk jordbruksmark och att 60 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen ska utgöras av certifierade ekologiska produkter år 2030. Regeringsuppdraget att främja produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel avslutades i början av 2024. Detta uppdrag ingår därför inte i undersökningen, men vissa av respondenterna tycker att det är svårt att avgränsa svaren till bara samordningsfunktionen. Därför nämns båda uppdragen här.

Under perioden 2018–2023 har ca 100 ekoprojekt finansierats med ca 127 miljoner kronor. Resterande 10 miljoner kronor har använts för att ta fram en åtgärdsplan, köpa tjänster och driva ekosekretariatet. De flesta projekten har drivits av externa aktörer, men Jordbruksverket har också beviljats medel för två egna uppdrag; Grüne Woche och ett kalkylprojekt inom Agriwise.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 16: Svarssammanställning för uppdrag samordningsfunktionen EKO

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	ja	ja	nej	
Svar 2	nej	nej	nej	
Svar 3	nej	nej	nej	
Svar 4	delvis	nej	nej	
Svar 5	ja	ja	ja	ja
Svar 6	nej	nej	nej	
Svar 7	nej	ja	ja	ja
Svar 8	nej	nej	nej	
Svar 9	vet ej	ja	ja	ja
Svar 10	nej	vet ej	nej	
Svar 11	vet ej	nej	nej	

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 11 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (48 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- tre organisationer att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (18 %) eller delvis (9 %) motsvarar målen
- drygt en tredjedel (36 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- drygt en fjärdedel (27 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- drygt en fjärdedel (27 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Tre organisationer anser att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet motsvarar målen helt eller delvis. Fyra organisationer (36%) anser att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin. Med få undantag anser respondenterna att konsumtion och produktion bör styras av konsumenterna och inte av staten.

Drygt en fjärdedel (27 %) anser att uppdraget bör finnas även i fortsättningen i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet.

Någon respondent anser att samordningsansvaret borde läggas på en oberoende part och inte på KRAV.

3.3.6 Utveckla arbetet med exportgodkännande för svenska livsmedel och jordbruksvaror

Vissa länder utanför EU/EES önskar godkänna Sverige och svenska anläggningar för en viss produkt innan export av svenska livsmedel får ske till landet. Livsmedelsverket tillsammans med Jordbruksverket, SVA och branscher arbetar med denna process genom att exempelvis beskriva Sveriges kontrollsystem, organisera och ta emot inspektioner från importlandet, förhandla exportintyg och förmedla ansökan om registrering av anläggningar i det land som önskar importera från Sverige. Processen är komplex och tidskrävande, och ibland tar det flera år innan Sverige når ett godkännande för export.

Uppdragets mål är att Jordbruksverket och Livsmedelsverket ska utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror i syfte att underlätta för ökad export. Arbetet ska ske i nära samverkan med branschens aktörer. Jordbruksverket har bland annat arbetat med nya marknadstillträden för livsmedel och jordbruksprodukter till tredjeland som ger ökade exportmöjligheter för svenska företag samt att få acceptans för regionalisering vid sjukdomsutbrott i Sverige som syftar till att möjliggöra fortsatt export från sjukdomsfria områden i Sverige och bibehållen lönsamhet för svenska företag med marknadstillträde i tredjeland. Vidare ingår deltagande i EU och internationella fora som bidragit till ökad kunskap om exportförhandlingar, samt kontakter, för att främja svenska exportintressen. Tanken är att detta ska bidra till ökad lönsamhet och konkurrenskraft hos företag i livsmedelskedjan genom att dessa ges förutsättningar för större marknad, ökat nyttjande av investeringar, avsättning under produktionstoppar samt avsättning av produkter som inte efterfrågas på hemmamarknaden. Detta minskar i sin tur svinn. En ökad export möjliggör en ökad produktion av livsmedel och jordbruksvaror, vilket i sin tur kan bidra till en ökad försörjningsförmåga. Sammantaget kan detta vara viktigt för Sverige i händelse av kriser och ytterst krig.

För 2020–2025 uppgår budgeten för Jordbruksverket till 6 miljoner kronor årligen. För 2023 utnyttjades något mer (6,6 miljoner kronor). Även för Livsmedelsverket uppgår budgeten till sex miljoner kronor årligen under 2020–2025.

Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets arbete med att bevara Sveriges och anläggningarnas godkännande fortsätter också när marknaden är öppnad. Arbetet för att underhålla befintliga exportmarknader har under åren, i takt med att fler marknader öppnats, ökat i omfattning och intensitet och arbetet med nya marknader har därför fått stå tillbaka.

Genomförda aktiviteter är bland annat kommunikation, medverkan vid studiebesök, delta i rådsarbetsgrupper och regionaliseringsarbete relaterat till sjukdomar. Nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer, uppdelat per ansvarig myndighet.

Tablå 17: Svarssammanställning för uppdrag exportgodkännande livsmedel, ansvarig myndighet Livsmedelsverket

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	ja	ja	ja
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	ja	ja
Svar 4	vet ej	ja	ja	ja
Svar 5	nej	ja	ja	ja
Svar 6	delvis	ja	ja	ja
Svar 7	nej	ja	ja	ja
Svar 8	vet ej	ja	ja	ja
Svar 9	nej	ja	ja	ja
Svar 10	nej	ja	ja	ja
Svar 11	vet ej	ja	ja	ja
Svar 12	nej	ja	ja	ja
Svar 13	vet ej	ja	ja	ja
Svar 14	delvis	ja	ja	ja
Svar 15	nej	ja	ja	ja
Svar 16	nej	ja	ja	vet ej
Svar 17	vet ej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 17 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (74%). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- ett fåtal att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet delvis (12%) motsvarar målen
- samtliga (100 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- samtliga (100 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (94 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Ett fåtal respondenter anser att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet motsvarar målen och då bara delvis. Det anses vara för omständligt och osäkert för företaget att satsa på export. Samtliga organisationer anser att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin.

Processen för att nå ett godkännande till ett visst importland sträcker sig i de flesta fall över flera år. Det kräver mycket resurser från myndigheterna och därtill krävs ett ihållande intresse och en långsiktig exportplanering från företagets sida. Om de befintliga marknaderna inte underhålls riskerar de att stängas och då förlorar Sverige etablerade marknader och exportmöjligheterna minskar.

Det krävs därför kontinuitet och stabilitet i förutsättningarna för export och att det finns ett förtroende bland företagen att myndigheterna klarar av sina uppdrag även långsiktigt. Alla anser att uppdraget bör finnas även i fortsättningen i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet och merparten (94 %) anser att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet.

Tablå 18: Svarssammansättning för uppdrag exportgodkännande livsmedel, ansvarig myndighet Jordbruksverket

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	ja	ja	ja
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	ja	ja
Svar 4	nej	nej	nej	
Svar 5	delvis	ja	ja	ja
Svar 6	delvis	ja	ja	vet ej
Svar 7	nej	ja	ja	ja
Svar 8	vet ej	ja	ja	ja
Svar 9	delvis	ja	ja	ja
Svar 10	nej	ja	ja	ja
Svar 11	nej	ja	ja	ja
Svar 12	vet ej	ja	ja	ja
Svar 13	delvis	ja	ja	ja
Svar 14	nej	ja	ja	ja
Svar 15	vet ej	ja	ja	ja
Svar 16	vet ej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 16 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (70%). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- en fjärdedel att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet delvis (25%) motsvarar målen
- merparten (94 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (94 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (88 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Svaren är i huvudsak identiska för Livsmedelsverket och Jordbruksverket. Några respondenter anser att det inte fungerar att ha två myndigheter inblandade utan att staten måste förlägga ansvaret och hanteringen till en av dessa. Vidare poängteras att myndigheterna måste lyssna mer på de svenska livsmedelsföretagen och hålla sig á jour med deras planer på ett systematiskt sätt.

3.3.7 Utveckla arbetet med exportgodkännande för svenska livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land

I HP1 fick Livsmedelsverket och Jordbruksverket i uppgift att underlätta för export av livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som innebär att svenska anläggningar blir godkända för export till tredje land. För genomförandet har i HP1 avsatts 3 miljoner kronor för 2017–2019. Jordbruksverket och Livsmedelsverket fick 2019 i uppdrag att vidareutveckla detta arbete.

Livsmedelsverket ska för åtgärdens genomförande ”använda minst 1 miljoner kronor årligen under perioden 2020–2025”¹⁴ (I HP2 anges en budget på 12 miljoner kronor för 2020–2025). Under 2023 utnyttjades dock bara 80 000 kronor.

Jordbruksverket har enligt HP2 6 miljoner kronor för 2020–2025. Tillgängliga medel 2023 för Jordbruksverket var en miljon kronor, men endast 274 000 kronor utnyttjades.

Inspektionsfrekvensen går inte att styra av svenska myndigheter. Exempelvis under 2023 var enda aktiviteten en inspektion från Japan, som syftade till att utöka befintligt exportgodkännande, samt lyfta de åldersrelaterade begränsningarna på nötköttsexport kopplat till Galna kosjukan (BSE).

I tabellerna nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer, uppdelat per ansvarig myndighet.

¹⁴ Livsmedelsverket: Åtgärder för uppdrag inom ramen för livsmedelsstrategin 2023, DNR: 2024/01086, ej daterad

Tablå 19: Svarssammanställning för uppdrag exportgodkännande anläggningar, ansvarig myndighet Livsmedelsverket

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	ja	ja	ja
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	ja	ja
Svar 4	vet ej	ja	ja	ja
Svar 5	delvis	ja	ja	ja
Svar 6	delvis	ja	ja	ja
Svar 7	ja	ja	ja	ja
Svar 8	delvis	ja	ja	ja
Svar 9	vet ej	ja	ja	ja
Svar 10	vet ej	ja	ja	ja
Svar 11	nej	ja	ja	ja
Svar 12	delvis	ja	ja	ja
Svar 13	nej	ja	ja	ja
Svar 14	vet ej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 14 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (61 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- drygt en tredjedel att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (7 %) eller delvis (29 %) motsvarar målen
- samtliga (100 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- samtliga (100 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- samtliga (100 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Samtliga respondenter anser att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin och att uppdraget bör finnas även i fortsättningen som en del i myndighetens stadigvarande verksamhet. Om Sverige i vissa perioder inte får inspektionsbesök skulle effekten av exportarbetet kunna öka om dessa medel inte är låsta i ett särskilt uppdrag, utan kan användas även till annat exportrelaterat arbete.

Respondenterna menar att nuvarande system är onödigt krångligt och måste förenklas. Tillståndsprocesserna behöver snabbas upp och vara mer rättssäkra. För livsmedelsföretagen är det ett av de största problemen.

Tablå 20: Svarssammanställning för uppdrag exportgodkännande anläggningar, ansvarig myndighet Jordbruksverket

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	ja	ja	ja
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	ja	nej
Svar 4	delvis	ja	ja	ja
Svar 5	delvis	ja	ja	ja
Svar 6	ja	ja	ja	ja
Svar 7	delvis	ja	ja	ja
Svar 8	delvis	ja	ja	ja
Svar 9	nej	ja	ja	ja
Svar 10	nej	ja	ja	ja
Svar 11	delvis	ja	ja	ja
Svar 12	nej	ja	ja	ja
Svar 13	vet ej	ja	ja	vet ej
Svar 14	vet ej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 14 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (61 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- knappt hälften att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (7 %) eller delvis (36 %) motsvarar målen
- samtliga (100 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- samtliga (100 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (86 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Även här är svaren i huvudsak identiska för Livsmedelsverket och Jordbruksverket. Några respondenter anser att det inte fungerar att ha två myndigheter inblandade, utan att staten måste förlägga ansvaret och hanteringen till en av dessa.

3.3.8 Livsmedellexportprogram med fokus på små och medelstora företag

För att ge ytterligare stöd till företag som vill exportera sina produkter förstärkte regeringen 2017 det exportprogram som även tidigare hanterades av Business Sweden. Exportprogrammet ska lägga större vikt vid branschsamverkan och initiativ och samverkan med regionala aktörer och andra industrigrenar, för att på så sätt underlätta för svenska företags export. Insatserna i programmet skall anpassas till vad som efterfrågas av företagen i branschen och utformas utifrån företagens behov i nära samverkan med företag, branschorganisationer, berörda myndigheter och andra relevanta aktörer. Häri ingår att tillsammans med företag, branschorganisationer och regionala aktörer löpande samla grupper av företag för

gemensamma satsningar och initiativ, stödda grupper av företag vid val av lämpliga internationella avsättningsmarknader samt vid etablering på utvalda marknader. Vidare ingår att i samverkan med branschen sprida information om svensk livsmedelsproduktion på marknader av särskild betydelse samt vidareutveckla konceptet "Try Swedish". I uppdraget ska beaktas samverkansmöjligheter med Visit Sweden och programmet för måltidsturism samt med aktörer inom andra sektorer och i andra länder. Vidare ingår att i samverkan med relevanta aktörer stärka den livsmedelsspecifika kompetensen vid myndigheter och utlandskontor av särskild betydelse och att i samråd med Livsmedelsverket och Statens jordbruksverk erbjuda kompletterande exportteknisk information.

För genomförandet har i HP1 avsatts 31 miljoner kronor för 2017–2019 och i HP2 årligen 13 miljoner kronor under perioden 2020–2025. Därutöver har lagts ett tilläggsuppdrag om en miljon kronor att genomföra exportsatsningar för havreindustrin tillsammans med Business Finlands livsmedelsexportprogram.

Aktiviteterna har bestått av deltagande i mässor, exportpotentialanalyser, marknadsanalyser, match making, testförsäljning, möten och marknadsföring. Mässorna är största kostnadsposten. Under 2023 bekostades deltagande i bland annat ISM (en av världens ledande mässor för konfektyr) och Bar Convent Berlin för dryckesindustrin som samlar inköpare och barägare.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 21: Svarssammanställning för uppdrag livsmedelsexportprogram fokus små och medelstora företag

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	ja	nej	
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	ja	ja
Svar 4	ja	ja	ja	vet ej
Svar 5	ja	ja	ja	ja
Svar 6	vet ej	ja	ja	vet ej
Svar 7	ja	ja	ja	ja
Svar 8	delvis	ja	ja	ja
Svar 9	vet ej	ja	vet ej	vet ej
Svar 10	nej	ja	ja	ja
Svar 11	vet ej	vet ej	vet ej	vet ej
Svar 12	ja	ja	ja	ja
Svar 13	nej	ja	ja	ja
Svar 14	delvis	ja	ja	ja
Svar 15	nej	ja	ja	ja
Svar 16	vet ej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 16 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (70 %). Av de branschföreträdare som känner till

uppdraget svarar:

- drygt en tredjedel att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (25 %) eller delvis (13 %) motsvarar målen
- Nästan alla (94 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (81 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- flertalet (69 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Insatserna i programmet skall anpassas till vad som efterfrågas av företagen i branschen och utformas utifrån företagens behov i nära samverkan med företag och branschorganisationer. Trots detta ser organisationerna inte mycket resultat av programmet. Ett av skälen anses vara att det är alltför krångligt att exportera och då hjälper inte mässor och match making. Vidare anses ett problem vara överetablering av EU-regler, där spårningssystemet nämns som exempel.

Nästan alla (94 %) anser att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin. Flera respondenter anser dock att begränsningen till små och medelstora företag är kontraproduktiv. Effekter bedöms bli mycket högre – också för små och medelstora företag – om även de större får ingå. Små och medelstora företag skulle då kunna haka på de större företagen som har större möjlighet att ta risk och ofta har mer kompetens i frågor som rör export.

Vidare anses uppdragets relevans öka om svenska råvaror används i större utsträckning i den svenska livsmedelsindustrin. Idag anses alltför mycket av stödet gå till produkter som baseras på importerade råvaror (till exempel sprit och snus).

Det finns också synpunkter på att svenska råvaror bör förädlas i Sverige och inte exporteras till industrin i andra länder. Som exempel nämns försäljningen av sill till Danmark för tillverkning av fiskmjöl.

Merparten (81 %) anser att uppdraget bör finnas även i fortsättningen i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet. Flera respondenter framförallt i primärproduktionen anser att stödet bör kopplas till en långsiktig strategi för att fokusera på råvaror som produceras i Sverige.

3.3.9 Fortsatt satsning på livsmedelsexport - ansvariga stationerade på potentiella tillväxtmarknader

Business Sweden ska tillsätta livsmedelsexportansvariga på prioriterade marknader i dialog med Regeringskansliet. I rollen som livsmedelsansvarig skall ingå att följa den aktuella marknaden och hjälpa livsmedelsbranschen och dess aktörer att på plats identifiera och åskådliggöra den potential som finns på marknaden.

För genomförandet har i HP2 årligen avsatts 5,3 miljoner kronor under perioden 2020–2025.

Aktiviteterna handlar främst om marknadsföring och relationsskapande aktiviteter genom bland annat deltagande i mässor, webinarserier, lärseminarier och match making.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 22: Svarssammanställning för uppdrag stationerade livsmedelsexportansvariga på potentiella tillväxtmarknader

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	nej	nej	
Svar 2	nej	delvis	nej	
Svar 3	ja	ja	ja	vet ej
Svar 4	ja	ja	ja	ja
Svar 5	vet ej	ja	ja	vet ej
Svar 6	ja	ja	ja	ja
Svar 7	vet ej	ja	ja	ja
Svar 8	delvis	ja	ja	ja
Svar 9	nej	ja	ja	ja
Svar 10	vet ej	ja	ja	vet ej
Svar 11	nej	vet ej	vet ej	vet ej
Svar 12	vet ej	ja	ja	ja
Svar 13	ja	ja	ja	ja
Svar 14	nej	vet ej	vet ej	vet ej
Svar 15	ja	ja	ja	ja
Svar 16	vet ej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 16 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (70 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- Drygt en tredjedel att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (31 %) eller delvis (6 %) motsvarar målen
- merparten (81 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (75 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- drygt hälften (56 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Drygt en tredjedel av respondenterna anser att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet motsvarar målen helt eller delvis. Detta gäller främst livsmedelsföretagen. Några respondenter vill gärna se fler livsmedelsråd på ambassader runt om i världen speciellt i svåra områden. Japan, Singapore och Sydkorea nämns som bra exempel att ta efter.

Drygt hälften anser att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet.

Flera respondenter poängterar att arbetet med landsgodkännande måste prioriteras av staten. Kontaktskapande, tolkningshjälp och match making däremot, sköts bättre på marknaden än av myndigheterna.

3.3.10 Ett regionalt exportprogram för livsmedelsföretag

Business Sweden ska fullfölja genomförandet av ett livsmedelsprogram inom ramen för den regionala exportrådgivningen. Programmet ska rikta sig mot livsmedelsföretag med stor potential att nå ut på exportmarknaden och innovativa livsmedelsföretag.

Det regionala exportprogrammet ska innehålla särskilt utformade stödtjänster för företag med stor exportpotential. Företagen har erbjudits en kostnadsfri tjänst för att välja marknad samt individuella projekt med 50 % subvention.

För genomförandet har i HP2 årligen avsatts 1,5 miljoner kronor under perioden 2020–2025.

Aktiviteterna har varit exportrådgivning, generell rådgivning, exportvalidering, subventionerade exportprojekt, webinarier och seminarier. Förutom de subventionerade tjänsterna finns även guider och marknadsinformation tillgänglig för företag att ta del av.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 23: Svarssammanställning för uppdrag regionalt exportprogram

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	nej	nej	
Svar 2	nej	vet ej	vet ej	vet ej
Svar 3	ja	ja	ja	ja
Svar 4	nej	nej	nej	
Svar 5	vet ej	ja	ja	vet ej
Svar 6	vet ej	nej	nej	
Svar 7	nej	nej	nej	
Svar 8	nej	nej	nej	
Svar 9	ja	ja	ja	ja
Svar 10	ja	ja	ja	ja
Svar 11	nej	nej	nej	
Svar 12	nej	nej	nej	
Svar 13	ja	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 13 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (57 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- knappt en tredjedel att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet motsvarar målen (31 %)
- drygt en tredjedel (38 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- drygt en tredjedel (38 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)

- knappt en tredjedel (31 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Knappt en tredjedel av organisationerna anser att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet motsvarar målen. Det som sticker ut i svaren är att bara drygt en tredjedel anser att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin, vilket är betydligt lägre än för flertalet uppdrag i handlingsplanerna. Respondenterna anser att det krävs ett nationellt program för att få tillräcklig volym och kraftsamling.

Knappt en tredjedel anser att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet. De regionala aktiviteterna bör då vara en integrerad del av det nationella programmet. Det är en process att hjälpa företagarna, inte ett regionalt projekt.

3.3.11 Vildsvinspaketet – Främjande av vildsvinskött och vidareutveckling av smittsäkrad besättning gris

Uppdraget till Jordbruksverket har bestått av att utlysa pengar för att främja vildsvinskött genom kunskapshöjande åtgärder riktade mot hela marknaden. Denna insats har bidragit till ökat intresse och ökad efterfrågan på vildsvinskött, främst inom offentlig sektor. Det ska också skapa incitament för jägare att skjuta fler vildsvin.

Jordbruksverket ska genom utlysningar under år 2021–2025 bidra till att mer vildsvinskött når konsumenter inom den offentliga sektorn. Exempel på insatser är informationsspridning, stärkt kommunikation och samarbete mellan berörda parter i hela kedjan. En utvärdering av Vildsvinspaketet kommer att genomföras 2025.

Jordbruksverkets aktiviteter har bestått i att administrera projektansökningar och projektens del- och slutrapporter, samt deltagande vid regelbundna avstämnings- och dialogmöten med övriga myndigheter och Regeringskansliet.

Regeringen uppdrog 2019 åt Livsmedelsverket att genomföra åtgärder under åren 2020–2022 som ska bidra till en ökad livsmedelsproduktion som är hållbar och konkurrenskraftig. Ursprungligen var budgeten 1,5 miljoner kronor per år för 2020–2022, vilken dock senare har förlängts till och med 2024.

Vidare fick Livsmedelsverket, Statens jordbruksverk, Statens veterinärmedicinska anstalt och länsstyrelserna i uppdrag att samordnat genomföra kommunikationsinsatser om vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin. Kommunikationen ska stödja de övriga uppdrag som pågår, men även främja utvecklingen för att nå målet med en ökad andel vildsvin som når konsument. Budgeten för Livsmedelsverket för detta deluppdrag var 2 miljoner kronor per år under perioden 2022–2025.

I HP2 avdelades 58 miljoner kronor för vildsvinspaketet under perioden 2020–2025. Detta arbete förstärktes i HP3 med ytterligare 20 miljoner kronor årligen 2021–2025 för att bland annat subventionera kostnaden för trikinalyser (se nedan).

Livsmedelsverket har således arbetat med fem deluppdrag inom Vildsvinspaketet:

- Förslag till nya regler för att underlätta för jägare att sälja direkt till slutkonsumenter eller detaljhandel, som till exempel restauranger och livsmedelsbutiker.
- Uppdatera vägledande information till jägare om försäljning av vildsvin och vildsvinskött samt vägledning till kontrollmyndigheter.
- Informationsinsatsning för företag som hanterar viltkött.
- Stötta branschorganisationer att uppdatera branschriktlinjer för vilthanteringsanläggningar och till detaljhandeln.
- Förstärka och samordna kommunikationen runt vildsvinspaketet.

Ett förslag till föreskrifter finns framtaget och är skickade till EU-kommissionen för notifiering. Informationsfilmer är framtagna och kommer göras tillgängliga kostnadsfritt på Livsmedelsverkets webbplats för de tre huvudmålgrupperna för föreskriftens tillämpning, nämligen jägare, detaljhandelsföretagare och kontrollmyndigheter.

Enligt livsmedelsverket är det *"utifrån tillgängliga data svårt att säga om benägenheten att jaga vildsvin och låta sitt kött analyseras har påverkats av subventionerna"*¹⁵. Antalet utförda trikinanalyser totalt har minskat sedan subventionerna infördes. Antalet rapporterat skjutna vildsvin har dock också minskat, enligt de data som redovisas i Livsmedelsverkets rapport.

Vildsvinspaketet förstärktes i HP3 med ytterligare 20 miljoner kronor årligen 2021–2025 för att bland annat subventionera kostnaden för trikinanalyser. Uppdraget handlar om att ge medel till Gård & Djurhälsan (G&D) för utveckling av kontrollprogrammet samt Smittsäkrad Besättning Gris (SSB Gris) för arbete med biosäkerhet för att minska risken för direkta och indirekta kontakter mellan tamgrisar och vildsvin. Målsättningen är att utarbeta en ny status i programmet som är specifikt inriktad på biosäkerhetsåtgärder som skydd mot vildsvinskontakter. Utbrottet av afrikansk svinpest i Fagersta ledde till att projektet påskyndades i flera delar. Efter att Jordbruksverket beslutat om smittad zon kunde de sista delarna i programmet som rör stängsel bli klara. Programmet beslutades av Jordbruksverket under hösten 2023 och två besättningar hann ansluta sig innan årsskiftet.

I tabellerna nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

¹⁵ Livsmedelsverket: Åtgärder för uppdrag inom ramen för livsmedelsstrategin 2023, DNR: 2024/01086, ej daterad

Tablå 24: Svarssammanställning för uppdrag främjande av vildsvinskött

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	nej	nej	
Svar 2	nej	nej	nej	
Svar 3	nej	ja	ja	vet ej
Svar 4	vet ej	nej	nej	
Svar 5	vet ej	vet ej	vet ej	vet ej
Svar 6	delvis	ja	ja	ja
Svar 7	nej	nej	nej	
Svar 8	ja	ja	ja	ja
Svar 9	nej	nej	ja	ja
Svar 10	nej	nej	ja	vet ej
Svar 11	vet ej	vet ej	vet ej	vet ej
Svar 12	ja	ja	nej	
Svar 13	nej	nej	nej	
Svar 14	nej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 14 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (61 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- en av fem att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (14 %) eller delvis (7 %) motsvarar målen
- drygt en tredjedel (36 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- mindre än hälften (43 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- knappt en tredjedel (29 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Var femte organisation anser att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet motsvarar målen helt eller delvis. Dock anser flertalet att uppdraget har för snäv inriktning och att mycket kraftfullare åtgärder krävs för att minska vildsvinsstammen och begränsa vildsvinsskadorna. Bara drygt en tredjedel av organisationerna anser att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin.

Vidare nämns att EU:s krav på slakterierna omöjliggör förverkligandet av ambitionerna bakom uppdraget och att det brustit i förankringen av förslag till nya regler för att underlätta för jägare att sälja direkt till slutkonsumenter eller detaljhandel. Dessutom anses förändringen orättvis gentemot de regler som gäller för Linderödsgris. Vidare kan varken livsmedelsbutiker eller storhushåll ta emot och hantera hela djur i sina verksamheter som det ser ut idag.

Knappt en tredjedel (29 %) av respondenterna anser att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet, vilket är en lägre andel än i flertalet uppdrag i handlingsplanerna.

Tablå 25: Svarssammanställning för uppdrag vidareutveckling av smittsäkrad besättning gris

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	nej	nej	
Svar 2	nej	ja	nej	
Svar 3	nej	ja	ja	vet ej
Svar 4	vet ej	nej	nej	
Svar 5	delvis	ja	ja	ja
Svar 6	nej	nej	nej	
Svar 7	nej	nej	ja	ja
Svar 8	nej	nej	ja	
Svar 9	ja	ja	ja	ja
Svar 10	nej	nej	nej	
Svar 11	nej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 11 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (48 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- knappt en av fem att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (9 %) eller delvis (9 %) motsvarar målen
- mindre än hälften (45 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- mindre än hälften (45 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- drygt en tredjedel (36 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Något färre känner till den andra delen av vildsvinspaketet. Det finns emellertid inga tydliga skillnader i svaren jämfört med ovan.

3.4 Uppdrag inom strategiskt område kunskap och innovation

Nedan presenteras resultatet av intervjuerna när det gäller uppdrag inom strategiskt område kunskap och innovation.

Målet med det strategiska området är att stödja kunskaps- och innovationssystemet för att bidra till ökad produktivitet och innovation i livsmedelskedjan samt hållbar produktion och konsumtion av livsmedel.

3.4.1 Nationellt forskningsprogram för livsmedel

Formas fick 2017 i uppdrag att inrätta ett nationellt forskningsprogram för livsmedel. I likhet med andra nationella forskningsprogram har detta program ett 10-årsperspektiv (2017–2026). Programmets syfte är att bidra till ökad produktivitet och innovation i hela livsmedelskedjan, samt till hållbar produktion och konsumtion av livsmedel. Forskningsprogrammet ska finansiera behovsmotiverad forskning. Samfinansiering med näringslivet förväntas. I en första

utlysning av projektmedel, som syftade till att förbättra kunskapsläget inom livsmedelsområdet, fick sju projektmedel; dessa spänner från gastronomi, nutritionsdata till hållbart växtskydd.

Sedan 2017 har 112 projekt finansierats genom 18 olika utlysningar. SLU och RISE är programmets två största medelsförvaltare, det vill säga huvudsökande organisationer, med 40 respektive 21 beviljade projekt.

Programmet satsade 2020 på fyra centrumbildningar med olika spetsområden som gröna proteiner, blå mat, värdekedjor och djurhållning. Jämfört med programmets andra delar har centrumbildningar en större budget (ungefär 12 MSEK/år).

Under 2023 har Formas påbörjat en revidering av programmets forskningsagenda. Denna revidering var planerad, men behovet förstärktes delvis på grund av regeringens initierade uppdatering av livsmedelsstrategin och omvärldsfaktorer som kommer att påverka svensk livsmedelsförsörjning långt framöver. Revideringen syftade på att konsolidera och uppdatera forskningsagendans perspektiv och teman, så att de gör det möjligt för programmet att uppnå sina målsättningar i en förändrad omvärld, exempelvis i relation till störningar i den globala livsmedelsförsörjningen på grund av Rysslands krig i Ukraina.

Det nationella forskningsprogrammet för livsmedel har finansierat nya forskning- och innovationsprojekt genom två utlysningar. Inom utlysningen har nio projekt beviljats med en total budget av 53 miljoner kronor. Syftet med utlysningen är att bidra till att aktivt minska matsvinnet i Sverige. Det nationella forskningsprogrammet för livsmedel har vidare finansierat 5 projekt inom Formas programgemensamma utlysning med en total budget på 20 miljoner kronor. I en Nordforsk-utlysning, om hållbart jordbruk och klimatanpassning, har sju svenska projekt beviljats en total budget av 24 miljoner kronor.

Utöver utlysningar har programmet genomfört aktiviteter i form av konferenser, digitala nätverksträffar och seminarier.

För programmet har i HP1 avsatts 50 miljoner kronor för 2017–2019 och i HP2 47 miljoner kronor för 2020. Enligt villkoren i forskningspropositionen (prop. 2021/22:1) och Formas regleringsbrev ska Formas avsätta minst 110 miljoner kronor för programmet 2023. Formas har tillförts ytterligare medel och totalt fördelat 150 miljoner kronor från programmet under 2023. Under 2024 kommer det nationella forskningsprogrammet göra sin största satsning hittills, genom att utlysa forskningsmedel för tre till fyra nya centrumbildningar, med inriktning ökad beredskap och konkurrenskraft i livsmedelssystem med en total budget av 240 miljoner kronor. Beviljade centrumbildningar kommer att pågå i fyra år med möjlighet till ytterligare fyra års förlängning efter utvärdering av första fasen.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 26: Svarssammanställning för uppdrag nationellt forskningsprogram

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	ja	ja	ja
Svar 2	nej	vet ej	vet ej	vet ej
Svar 3	nej	ja	ja	ja
Svar 4	ja	ja	ja	ja
Svar 5	ja	ja	ja	ja
Svar 6	ja	ja	ja	vet ej
Svar 7	ja	ja	ja	ja
Svar 8	delvis	ja	ja	ja
Svar 9	delvis	ja	ja	ja
Svar 10	delvis	ja	ja	ja
Svar 11	vet ej	nej	nej	
Svar 12	nej	ja	ja	ja
Svar 13	vet ej	ja	ja	ja
Svar 14	delvis	ja	ja	ja
Svar 15	nej	ja	ja	ja
Svar 16	ja	ja	ja	ja
Svar 17	ja	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 17 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (74 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- mer än hälften att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (35 %) eller delvis (24 %) motsvarar målen
- merparten (88 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (88 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (82 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Mer än hälften av organisationerna anser att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt eller delvis motsvarar målen, vilket är en högre andel än för flertalet av uppdrag i handlingsplanerna.

Merparten anser att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin och att uppdraget bör finnas även i fortsättningen i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet. Flertalet organisationer anser att programmet bör användas för tillämplig forskning och utveckling av objektiv information om olika produktionsmetoder. Några respondenter hävdar att forskningen har en slagsida mot ekologisk odling, trots att konsumenternas efterfrågan bör styra inte bara produktionen utan även forskningen. Flera respondenter anser att mer forskning bör riktas mot livsmedelsförädling och livsmedelsindustrin.

Flertalet organisationer anser att livsmedelsforskning ska vara ett permanent program som bör ingå i Formas stadigvarande verksamhet.

3.4.2 Innovationsfrämjande arbete med fokus på livsmedelskedjan

Regeringen har gett i uppdrag till Vinnova att inom ramen för livsmedelsstrategin under 2020–2025 genomföra innovationsfrämjande arbete med fokus på livsmedelskedjan, för att uppnå strategins övergripande mål om en ökad livsmedelsproduktion som är hållbar och konkurrenskraftig. Uppdraget är uppdelat i två delar. Den ena handlar om att öka innovationshöjden och den andra om att främja ökad tvärsektoriell samverkan. Uppdraget har gett Vinnova ett mandat att verka inom området och utrymme att finansiera aktiviteter. I HP2 tilldelades Vinnova 15 miljoner kronor för perioden 2020–2025.

Vinnova har under 2023 haft 189 aktiva projekt inom livsmedelsområdet som under året fått bidrag på totalt 141 miljoner kronor. De hade en total projektbudget på 931 miljoner kronor, varav 489 miljoner kronor utgjordes av bidrag från Vinnova¹⁶. Under 2022 hade Vinnova 154 aktiva projekt som erhållit bidrag på 133 miljoner kronor under det året. Under 2021 var motsvarande siffror 152 aktiva projekt och 119 miljoner kronor i bidrag. Under 2023 beviljade Vinnova 55 nya projekt inom livsmedelsområdet.

Åtta så kallade innovationsplattformar har kommit igång med fokus på utmaningar inom proteinskiftet, krisberedskap, hälsoprevention, regenerativt jordbruk och staden som arena för innovation i matsystemet.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

¹⁶ Vinnova: Uppdrag att inom ramen för livsmedelsstrategin genomföra innovationsfrämjande arbete med fokus på livsmedelskedjan under 2020–2025, delredovisning, 2024-02-28.

Tablå 27: Svarssammanställning för uppdrag innovationsfrämjande arbete

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	delvis	ja	nej
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	ja	ja
Svar 4	ja	ja	ja	ja
Svar 5	nej	ja	ja	vet ej
Svar 6	nej	nej	nej	
Svar 7	delvis	ja	ja	ja
Svar 8	delvis	ja	ja	ja
Svar 9	delvis	ja	ja	ja
Svar 10	nej	ja	ja	ja
Svar 11	nej	delvis	vet ej	vet ej
Svar 12	nej	ja	ja	ja
Svar 13	vet ej	ja	ja	ja
Svar 14	vet ej	delvis	vet ej	ja
Svar 15	delvis	ja	ja	ja
Svar 16	nej	nej	nej	
Svar 17	nej	ja	ja	ja
Svar 18	nej	ja	ja	ja
Svar 19	nej	ja	ja	ja
Svar 20	ja	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 20 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (87 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- knappt en tredjedel att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (10 %) eller delvis (20 %) motsvarar målen
- merparten (90 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (80 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (75 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Fler organisationer känner till Vinnovas uppdrag än något annat uppdrag i handlingsplanerna. Knappt en tredjedel anser att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt eller delvis motsvarar målen. Kritiken gäller främst att Vinnova inte har inkluderat näringslivet och att utlysningarna inte har kopplats till potentiella produktionsökningar inom livsmedelskedjan. För mycket har gått till grundforskning och för lite till tillämpad forskning.

Flera respondenter menar att Vinnova har fokuserat för mycket på att hitta på något helt annorlunda och spektakulärt, i stället för att ge stöd till att utveckla dagens företag genom olika innovativa lösningar på de produktionsproblem som finns. Mer stöd bör gå till produktutveckling och innovativt utvecklingsarbete i primärproduktionen.

Alla organisationer utom två anser att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin, men att det finns en stor potential till att öka relevansen. Det påpekas att innovation skapas av företag, när det finns kommersiella förutsättningar. Innovationssystemen bör baseras på detta och stöden primärt riktas till företagen och inte till universiteten.

Tre av fyra organisationer anser att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet. Men detta bör enligt respondenterna villkoras av ett nära och systematiskt samarbete med näringslivet, starkare koppling av insatserna till livsmedelsproduktionen och att adekvat kompetens tillförs Vinnova.

3.4.3 Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket

Jordbruksverket fick 2017 i uppdrag att inrätta ett kompetenscentrum för vattenhushållning (N2017/02364/SUN). Orsaken var att kompetensen om dränering och bevattning av åkermark, dämning och hantering av vatten i ett landskapsperspektiv behövde stärkas. Fokus låg på att hantera överskott av vatten för att förbättra jordbruksmarkens produktivitet. Genom ett regeringsbeslut 2019 vidgades perspektivet till att även hantera brist på vatten (N2019/03241/JL). Från och med 2020 omfattar uppdraget alltså all vattenhantering i jordbruket, både inom växtodling och djurhållning. Arbetet ska stödja utveckling och tillämpning av regler och andra styrmedel som leder till en hållbar hantering av vatten som bidrar till att målen i livsmedelsstrategin nås. Kompetenscentrum ska även ta fram underlag som regering och riksdag behöver för att utveckla politik och lagstiftning inom området.

Detta uppdrag redovisas i HP2 under Kunskap och innovation medan det i Jordbruksverkets redovisning av genomförda uppdrag redovisas under Regler och villkor. Jordbruksverket betonar att "Vår primära målgrupp är Regeringskansliet och myndigheter som tillsammans utformar regler och villkor för vattenhanteringen"¹⁷.

För Kompetenscentrum har i HP1 avsatts 9 miljoner kronor för 2017–2019 och i HP2 21 miljoner kronor för 2020–2025.

Under de senaste åren har Kompetenscentrum haft fokus på investeringsstöd för täckdikning och bevattning. Vidare bidrar Kompetenscentrum med kunskap i beslut som rör jordbrukets vattenhantering, exempelvis utredningar, yttranden över remisser och svar på frågor, deltar i arbetsgrupper, referensgrupper och nätverk, samt medverkar i kurser och konferenser.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

¹⁷ Jordbruksverket: Jordbruksverkets uppdrag inom livsmedelsstrategin 2023, 2024-02-22

Tablå 28: Svarssammanställning för uppdrag hållbar vattenhantering

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	ja	ja	ja
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	vet ej	vet ej
Svar 4	delvis	ja	ja	ja
Svar 5	delvis	ja	ja	ja
Svar 6	nej	ja	ja	ja
Svar 7	delvis	ja	ja	ja
Svar 8	nej	ja	ja	ja
Svar 9	nej	ja	ja	ja
Svar 10	vet ej	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 10 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (43 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- knappt en tredjedel att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet delvis (30 %) motsvarar målen
- samtliga (100 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (90 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (90 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Det är i princip bara företrädare för primärproduktionen som har besvarat frågorna om Kompetenscentrum. Ingen organisation anser att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt motsvarar målen, men en tredjedel att så delvis är fallet. Enligt respondenterna beror detta på att arbetet i alltför liten utsträckning har varit riktat utåt mot jordbruket. Kompetenscentrum kan komma att spela en större roll om verksamheten blir mer praktiskt orienterad och mer länkas till rådgivning till lantbrukarna.

Alla respondenter anser att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin, eftersom det är en nödvändig basverksamhet för jordbruket. Nio av tio anser att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet.

3.4.4 SLU Grogrund - Utveckla Kompetenscentrum för växtförädling (2017–2019), Satsning på växtförädling för de nordiska breddgraderna (2020–2025)

SLU Grogrund – centrum för växtförädling av livsmedelsgrödor, är ett uppdrag som regeringen ålagt SLU via SLU:s regleringsbrev. För närvarande finansieras SLU Grogrund med ca 25 miljoner kronor genom regleringsbrevet och 10 miljoner kronor i utvecklingsbidrag baserat på livsmedelsstrategin.

SLU Grogrund utgör ca 10% av den totala satsningen på växtförädlingsinriktad verksamhet som bedrivs i Sverige. Syftet är att säkerställa tillgång till nya växtsorter anpassade för svenska odlingsförhållanden, vilket är av stor vikt för en stärkt konkurrenskraft i jordbruket i ett förändrat klimat

För uppdraget har i HP1 avsatts 11,7 miljoner kronor för 2017–2019 och i HP2 60 miljoner kronor för 2020–2025 (10 miljoner kronor per år).

Utvecklingsbidraget har använts till följande:

- Teknikutveckling - nya växtförädlingsstekniker bidrar till att nya växtsorter och grödor anpassade för svenska odlingsförhållanden når marknaden fortare än förut.
- Kompetensuppbyggnad - långsiktig kompetensförsörjning inom växtförädlingsområdet genom samverkan mellan akademi, näringsliv och samhälle.
- Robusta och innovativa livsmedelsgrödor för hela Sverige - SLU Grogrunds projektportfölj ska genom växtförädlingsinsatser leda till:
 - Utveckling av nya grödor för Sverige och breddat användningsområde för befintliga grödor.
 - Utveckling av grödor för framtida odlingsystem som ger ett effektivt resursutnyttjande av till exempel vatten och näring.
 - Utveckling av grödor som är resistenta mot skadegörare och motståndskraftiga mot påfrestningar från vädret, med sikte på att klara kommande klimatförändringar.
 - Utveckling av grödor som är anpassade för odling i alla delar av landet.
 - Utveckling av nya växtbaserade produkter.
- Kommunikation

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 29: Svarssammanställning för uppdrag SLU Grogrund

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	ja	ja	ja	ja
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	ja	ja	ja	ja
Svar 4	vet ej	ja	vet ej	vet ej
Svar 5	delvis	ja	ja	ja
Svar 6	delvis	ja	ja	ja
Svar 7	vet ej	ja	ja	ja
Svar 8	ja	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 8 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (35 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- majoriteten att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och

- effektivitet helt (38 %) eller delvis (25 %) motsvarar målen
- samtliga (100 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (88 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (88 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Relativt få organisationer anser sig ha tillräckliga kunskaper om uppdraget för att kunna göra en bedömning. En majoritet av dessa anser att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt eller delvis motsvarar målen.

Samtliga respondenter anser att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin. Det påpekas i intervjuerna att svensk växtförädling är mycket viktig eftersom den skiljer sig från de delar av Europa där den stora växtförädlingsindustrin finns.

Merparten av organisationerna anser att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet eftersom det finns ett ständigt behov av att utveckla robusta utsäden.

3.4.5 Uppdrag till Länsstyrelsen Jämtland att driva ett nationellt centrum för mathantverk och småskalig livsmedelsproduktion

Uppdragets syfte är att utveckla och bevara kunskapen inom mathantverk, samt att främja småskaligt livsmedelsföretagande och småskalig livsmedelsproduktion. För att driva det nationella centrumet för mathantverk, Eldrimner, tillfördes i HP3 10 miljoner kronor per år under perioden 2021–2023 till länsstyrelsen i Jämtland.

Aktiviteter som genomförts är bland annat Studieresa till mathantverkare i västjämtland med syfte att öka kompetensen hos Eldrimners medarbetare om företagets behov och utmaningar, sänkta priser på Eldrimners kurser för att möjliggöra ett ökat deltagande, spridning av Eldrimners litteratur, filmer om mathantverk, informationskampanjer, deltagande i mässor, utgivning av tidningen Mathantverk, sociala medier, nätverkande, konferenser, webinarier, remissarbete, myndighetsdialog, samverkan och träffar.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 30: Svarssammanställning för uppdrag Eldrimner

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	nej	nej	
Svar 2	nej	nej	nej	
Svar 3	ja	ja	ja	nej
Svar 4	delvis	ja	ja	ja
Svar 5	delvis	ja	ja	nej
Svar 6	ja	ja	ja	ja
Svar 7	vet ej	vet ej	nej	
Svar 8	nej	ja	vet ej	vet ej
Svar 9	ja	delvis	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 9 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (39 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- hälften att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (33 %) eller delvis (22 %) motsvarar målen
- merparten (67 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- mer än hälften (56 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- en tredjedel (33 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Relativt få organisationer känner till verksamheten. Hälften av dessa anser att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt eller delvis motsvarar målen.

Två av tre anser att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin. Det gäller främst mindre företag och besöksnäringen. Det ifrågasätts dock om det är adekvat att prioritera denna typ av uppdrag inom livsmedelsstrategin. Det bedöms ha ytterst marginell effekt i förhållande till målen för livsmedelsstrategin.

En av tre anser att insatsen bör ingå i en myndighets stadigvarande verksamhet. Dock ifrågasätts om det bör vara en länsstyrelse som har ansvaret för ett nationellt centrum.

3.4.6 Förmedla bidrag till Sweden Food Arena

Målet med att Tillväxtverket förmedlar bidrag till Sweden Food Arena är att stärka systemet kring forskning och innovation för en mer innovativ, hållbar och konkurrenskraftig livsmedelssektor.

Sweden Food Arena agerar för att stärka systemet kring forskning och innovation för att kunna nå strategins övergripande mål om en ökad livsmedelsproduktion som är hållbar och konkurrenskraftig. Sweden Food Arena etablerades 2019 och samlar företag och branschorganisationer inom hela livsmedelskedjan för samverkan kring forskning och innovation för en konkurrenskraftig, hållbar och växande livsmedelssektor.

Verksamhetsbidraget bidrar till att möjliggöra näringsens samlade arbete med att ta fram kunskap, utöva påverkan och initiera processer för en ökad forskning och innovation i livsmedelskedjan. Sweden Food Arena har bland annat lämnat inspel till livsmedelsstrategin och till forsknings- och innovationspropositionen, kartlagt innovations- och forskningsbehov i värdekedjan kring animalier, samt haft fokus på att inspirera näringen att söka medel och att initiera byggandet av konsortier, där företag och forskare tillsammans söker medel för att lösa större utmaningar inom livsmedelssektorn.

I HP2 budgeterades 2 miljoner kronor per år under perioden 2020–2025.

Sweden Food Arena har utvecklat en roll som proaktiv kunskapsbyggare och som dialogpart för Tillväxtverket och övriga forsknings- och innovationsmyndigheter. Inte minst genom den fördjupade samverkan mellan arenan och myndigheterna vad gäller behov av insatser för olika värdekedjor och utmaningar i livsmedelssektorn, och uppslag för arbete med gemensam policyutveckling framåt.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 31: Svarssammanställning för uppdrag Sweden Food Arena

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	ja	ja	ja	ja
Svar 2	delvis	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	ja	ja
Svar 4	ja	ja	ja	ja
Svar 5	ja	ja	ja	ja
Svar 6	ja	ja	ja	vet ej
Svar 7	delvis	ja	ja	ja
Svar 8	delvis	ja	ja	ja
Svar 9	delvis	delvis	ja	ja
Svar 10	delvis	ja	ja	ja
Svar 11	nej	nej	nej	
Svar 12	delvis	ja	ja	ja
Svar 13	ja	ja	ja	ja
Svar 14	ja	ja	ja	ja
Svar 15	ja	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 15 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (65 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- merparten att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (47 %) eller delvis (40 %) motsvarar målen
- merparten (93 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (93 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (87 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Merparten (87%) av organisationerna anser att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt eller delvis motsvarar målen. Detta är den högsta siffran bland alla åtgärder. Sweden Food Arenas arbete med att samla företag och branschorganisationer inom hela livsmedelskedjan för samverkan kring forskning och innovation för en konkurrenskraftig, hållbar och växande livsmedelssektor, anses mycket viktig.

Merparten anser också att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin, eftersom det skapar ett mer samordnat agerande från branschen i viktiga forsknings- och utvecklingsfrågor vilket snabbar på och effektiviserar en del processer. De flesta anser därför också att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet.

3.5 Tvärgående uppdrag

Nedan presenteras resultatet av intervjuerna när det gäller tvärgående uppdrag.

3.5.1 Samordning av den nationella och de regionala livsmedelsstrategierna

Regeringen har uppdragit åt Tillväxtverket att stärka genomförandet av livsmedelsstrategin och verka för att livsmedelsstrategins mål uppnås genom att samordna och främja samverkan mellan alla aktörer i livsmedelskedjan, både inom näringsliv och myndigheter, på nationell och regional nivå. I uppdraget ingår även att kommunicera livsmedelsstrategins mål och resultat samt föreslå eventuella justeringar. Tillväxtverket ska i sin kommunikation bidra till att stärka bilden av livsmedelssektorn och att mervärdena i den svenska livsmedelsproduktionen synliggörs. Tillväxtverket ska vara en myndighet som verkar för ett samordnat agerande inom livsmedelsstrategin, både regionalt och nationellt, genom att bygga upp former för en strukturell samverkan. Viktigt är att i arbetet ta tillvara synergier, erfarenheter, kontaktnät, pågående dialoger och initiativ som finns inom ramen för livsmedelsstrategin.

För samordningsuppdraget har i HP2 avsatts 9 miljoner kronor per år för 2020–2025.

Samverkansarbetet är organiserat genom fyra forum med relevanta representanter (GD/VD-gruppen, Samordningskommittén, med livsmedelsstrategiansvariga, FOI myndighetssamverkan för mer effektivt innovationsfrämjande i livsmedelssektorn samt Samordnarnätverket för de regionala livsmedelsstrategierna). Samordningsuppdragets aktiviteter finns huvudsakligen inom fyra områden: Samla relevanta aktörer, se till att relevanta frågor prioriteras, ta fram kunskapsunderlag och kommunicera livsmedelsstrategins mål och resultat.

Tablå 32: Svarssammanställning för Tillväxtverkets samordningsuppdrag

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	nej	ja	ja	ja
Svar 2	nej	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	ja	ja
Svar 4	ja	ja	ja	ja
Svar 5	nej	ja	nej	
Svar 6	ja	ja	ja	ja
Svar 7	nej	ja	ja	ja
Svar 8	vet ej	nej	nej	
Svar 9	nej	ja	ja	ja
Svar 10	vet ej	vet ej	vet ej	vet ej
Svar 11	nej	ja	ja	ja
Svar 12	nej	ja	ja	ja
Svar 13	ja	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 13 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (57 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- knappt en fjärdedel att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet motsvarar målen (23 %)
- merparten (85 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (77 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (77 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Det bör noteras att endast 13 av de 23 organisationerna känner till att Tillväxtverket har samordningsuppdraget. Några respondenter trodde att Jordbruksverket har ett samordningsuppdrag medan övriga inte hade uppfattat att någon myndighet hade ansvar för samordning. Av de som kände till uppdraget är det knappt en fjärdedel som anser att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet motsvarar målen.

Merparten (85 %) anser att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin. Eftersom så många statliga myndigheter på central och regional nivå samt kommunerna är inblandade, är det nödvändigt att någon myndighet har ett samordningsuppdrag.

Flertalet anser att insatsen bör ingå i Tillväxtverkets stadigvarande verksamhet. Några respondenter anser att det är lämpligare att Jordbruksverket har samordningsansvaret. Flertalet respondenter anser att det inte räcker med samordning, utan att myndigheternas arbetssätt måste förändras i grunden och att myndighetsstrukturen bör ses över. Flera respondenter anser också att det borde vara större och mer långsiktiga insatser som tydligt framgår av instruktion och regleringsbrev, med tydliga återrapporteringskrav av effekter.

3.5.2 Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin samt livsmedelskedjans utveckling totalt

Enligt regeringsbesluten N2019/03241/JL N2017/01029/SUN ska Jordbruksverket löpande följa och utvärdera livsmedelskedjans utveckling över tid samt följa och utvärdera genomförandet av livsmedelsstrategin. Uppdragets huvudsyfte är att bidra till att livsmedelsstrategins övergripande mål om en ökad livsmedelsproduktion som är hållbar och konkurrenskraftig nås, genom att den årliga rapporten förser regeringen, Tillväxtverket och andra berörda aktörer med relevanta beslutsunderlag för det vidare arbetet med livsmedelsstrategins genomförande.

För uppdraget har i HP1 avsatts 4 miljoner kronor för 2017–2019 och i HP2 årligen 1,5 miljoner kronor 2020–2025.

Den årliga rapporten "Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin" och dess indikatorer används som underlag till bland annat budgetpropositionen, Miljömålsrådets Samarbete för hållbara livsmedelssystem som leds av Livsmedelsverket, Mistra Food Futures och Nationella forskningsprogrammet för livsmedel.

I tabellen nedan sammanställs svaren från intervjuerna med branschorganisationer.

Tablå 33: Svarssammanställning för uppdrag uppföljning och utvärdering

Bransch-organisation	Genomförande och resultat	Relevans	Bör finnas kvar	Bör vara stadigvarande
Svar 1	ja	ja	ja	ja
Svar 2	ja	ja	ja	ja
Svar 3	nej	ja	ja	ja
Svar 4	nej	ja	ja	ja
Svar 5	ja	ja	ja	ja
Svar 6	ja	ja	ja	vet ej
Svar 7	delvis	ja	ja	vet ej
Svar 8	vet ej	ja	vet ej	vet ej
Svar 9	ja	ja	ja	ja
Svar 10	nej	ja	ja	ja
Svar 11	delvis	delvis	ja	vet ej
Svar 12	nej	nej	nej	
Svar 13	vet ej	ja	vet ej	vet ej
Svar 14	ja	ja	ja	ja
Svar 15	nej	ja	ja	ja
Svar 16	ja	ja	ja	ja
Svar 17	ja	ja	ja	ja
Svar 18	ja	ja	ja	ja

Av de 23 intervjuade organisationerna anger 18 att de känner till uppdraget och har svarat på frågorna om uppdraget (78 %). Av de branschföreträdare som känner till uppdraget svarar:

- merparten att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (50 %) eller delvis (11 %) motsvarar målen
- nästan alla (94 %) att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin
- merparten (83 %) att uppdraget bör finnas även i fortsättningen (i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet)
- merparten (67 %) att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet

Sex av tio anser att uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet helt (50 %) eller delvis (11 %) motsvarar målen. Uppföljningsrapporterna anses intressanta och värdefulla som informationskällor. Dock efterlyses fler resultatindikatorer och en tydligare uppföljning av effekter. Några respondenter anser att rapporterna bara innehåller beskrivningar och saknar analys och självkritik när det gäller myndigheternas genomförande. Flera respondenter anser att uppföljning och utvärdering ska genomföras av externa, oberoende aktörer.

Nästan alla anser att uppdraget är relevant utifrån målen för strategin. Dock påpekar flera respondenter att uppföljning och rapportering inte är ett värde i sig utan att det viktiga är att det leder till omprövningar och förbättringar i

implementeringen av livsmedelsstrategin. De saknar tydliga slutsatser och konkreta rekommendationer till förändringar utifrån beskrivningar och analyser.

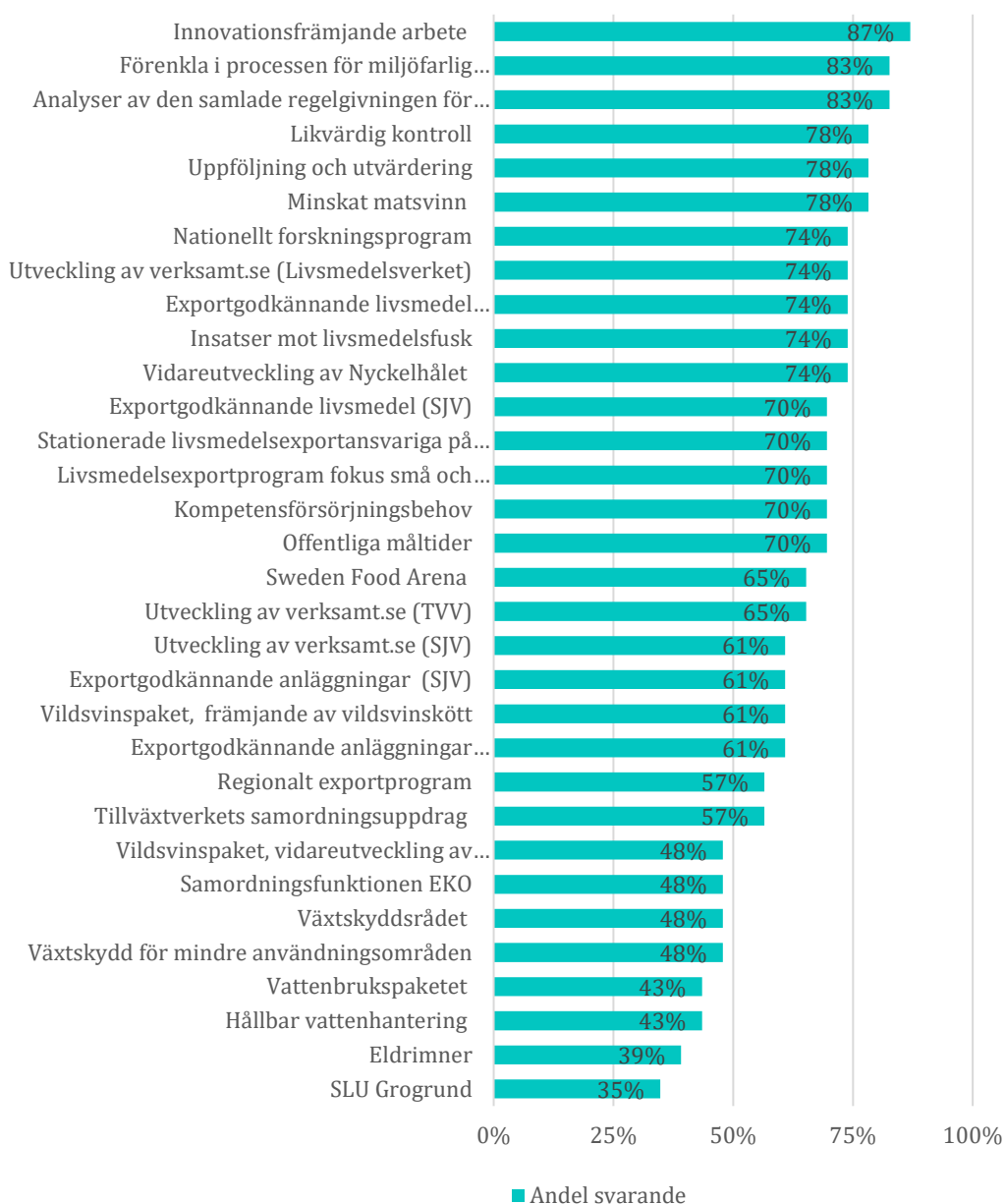
Merparten (83 %) anser att uppdraget bör finnas även i fortsättningen i handlingsplan och/eller myndighetens stadigvarande verksamhet. Två av tre anser att insatsen bör ingå i myndighetens stadigvarande verksamhet, medan andra menar att det är bra med öronmärkta pengar i en handlingsplan, så att det inte prioriteras bort i myndighetens budget.

4 Summering av analysen

Det varierar hur stor kännedom branschorganisationerna har om de olika uppdragen inom Livsmedelsstrategins handlingsplaner. Den organisation som har begränsad eller ingen kännedom om ett visst uppdrag har inte besvarat frågorna kring detta uppdrag. Det är därför ett varierande antal organisationer som har besvarat frågorna för respektive uppdrag. Av diagrammet nedan framgår hur stor andel av de intervjuade branschorganisationerna som besvarat frågorna om respektive uppdrag.

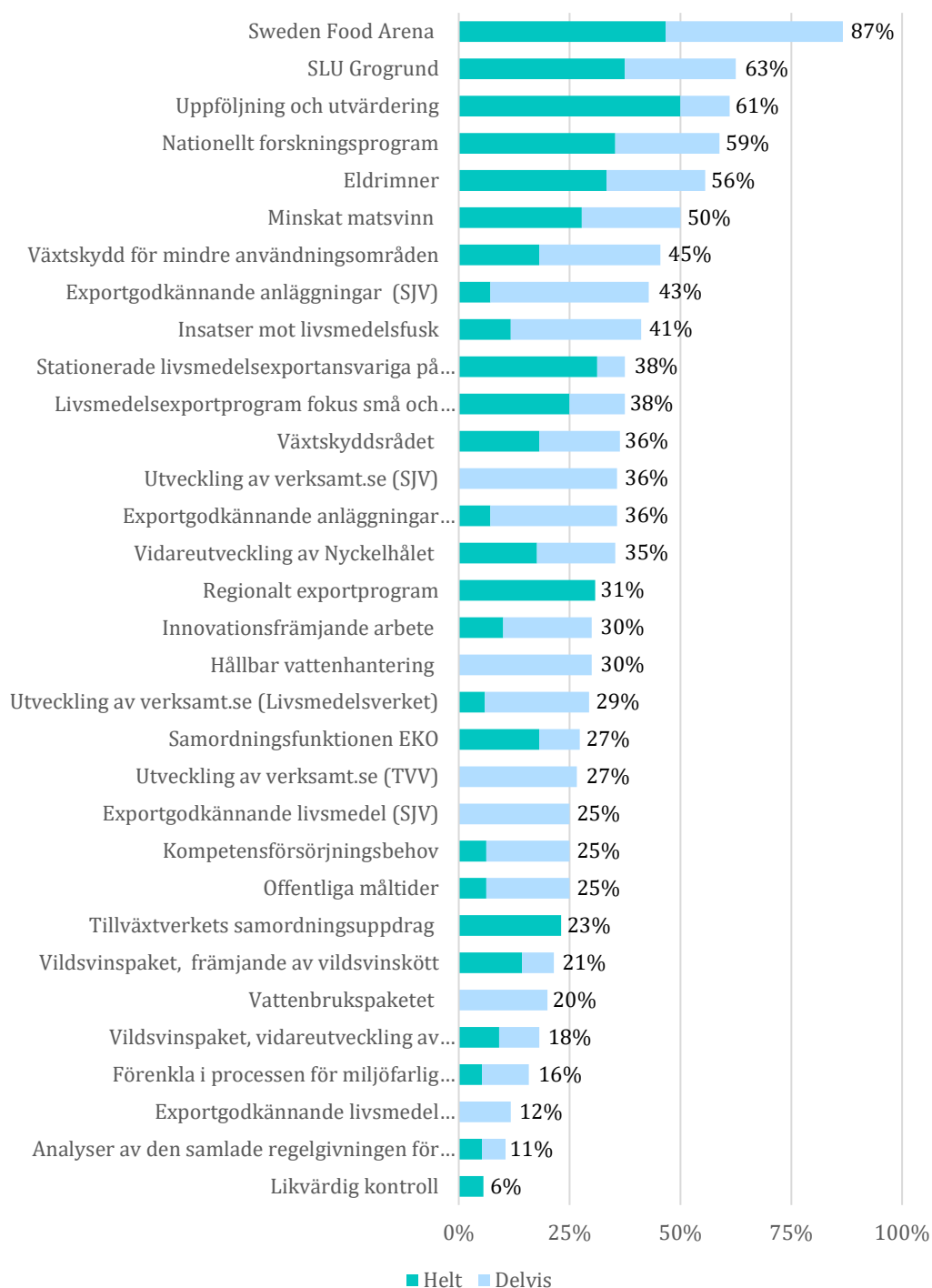
Mest välkänt är Vinnovas uppdrag kring innovationsfrämjande arbete (87%). Även Tillväxtverkets uppdrag att förenkla för företag i processen för miljöfarlig verksamhet (inom förenklingspaketet) är välkänt (83%), liksom Tillväxtverkets uppdrag att analysera den samlade regelgivningen (83%). Minst kända är Eldrimner (39 %) och SLU Grogrund (35 %).

Diagram 1: Andel intervjuade som besvarat frågor om respektive uppdrag

När det gäller branschföreträdarnas uppfattning om uppdragets genomförande, uppnådda resultat och effektivitet motsvarar målen för uppdraget, varierar andelen positiva svar från 6 % till 87 % för de olika uppdragen. Procentandelen som visas i diagrammet avser andel positiva svar, det vill säga de som svarat ja helt eller ja delvis.

Diagram 2: Andel som anser att genomförande, uppnådda resultat och effektivitet motsvarar målen för uppdraget

De tre uppdrag som har fått högst andel positiva svar är Sweden Food Arena (87%), SLU Grogrund (63%) och Jordbruksverkets uppdrag att genomföra uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin (61%).

Minst måluppfyllelse och effektivitet anser organisationerna finns beträffande likvärdig kontroll (6%), analyser av den samlade regelgivningen (11%) och exportgodkännande av livsmedel (12 %).

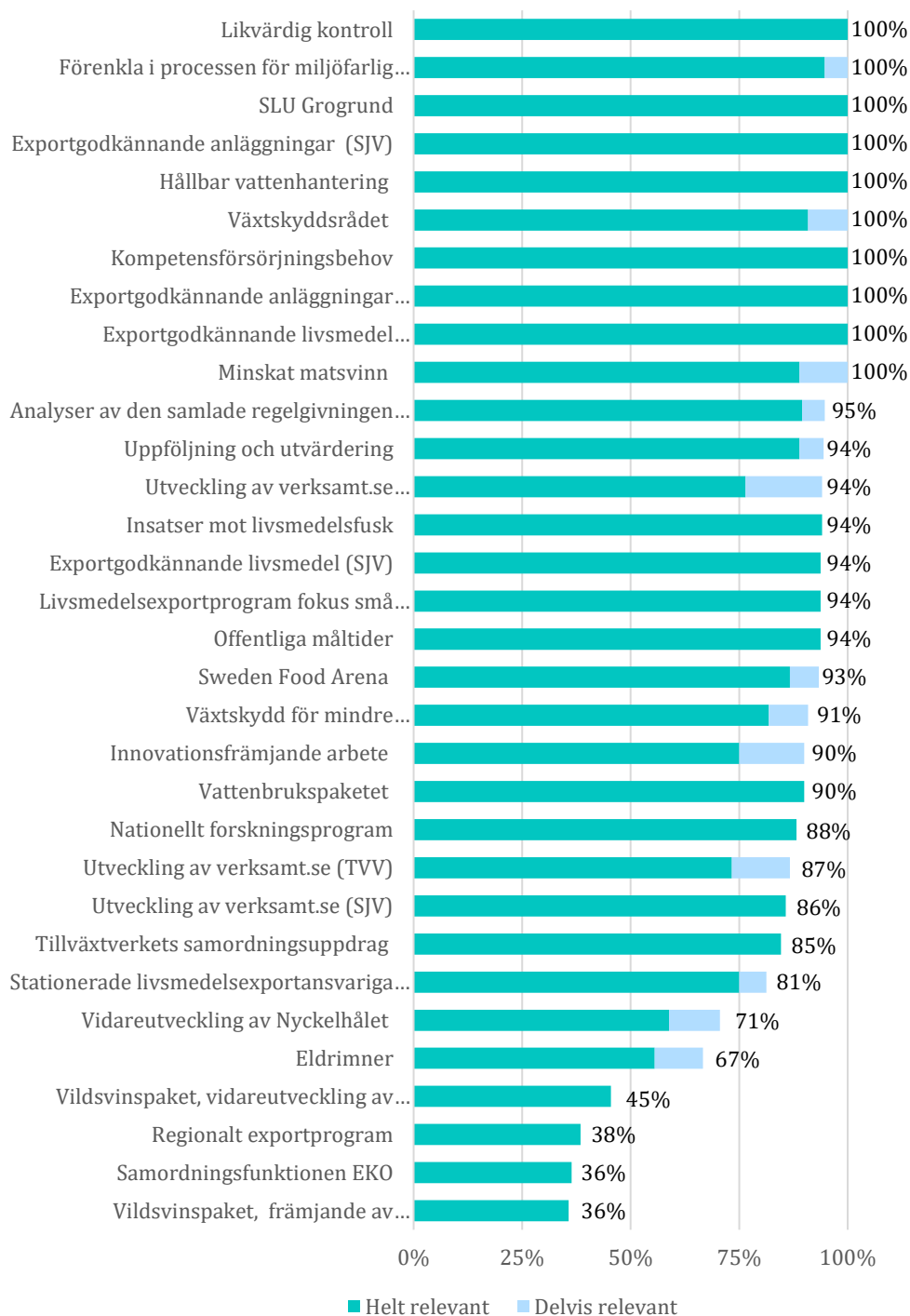
Det bör noteras att nästan alla uppdrag sträcker sig till och med 2025, vilket innebär att det återstår 1,5 år när intervjuerna genomförs. Detta förklarar till en del varför resultaten inte motsvarar förväntningarna.

Uppdragen är mycket olika till sin karaktär. Det är även mycket stor spridning när det gäller hur mycket resurser som myndigheterna har tilldelats för de olika uppdragen. Vi har inte kunnat finna något tydligt samband mellan uppdragens storlek och branschorganisationernas bedömningar av måluppfyllelse och effektivitet. Detta sammanhänger åtminstone delvis med att många av uppdragen med minst resurser arbetar med ett mer avgränsat problem, medan de behov som några av de större uppdragen adresserar är mycket omfattande. När det gäller en del av uppdragen, är det naturligt att det är svårt att redan nu se konkreta resultat (till exempel forskning och innovation), medan det för andra går snabbare att se ett värdeskapande för branschföreningarna (exempelvis Sweden Food Arena).

Även om effektivitet och måluppfyllelse inte bedöms vara särskilt god för flera av uppdragen, så anses relevansen vara hög. Tio av uppdragen anser alla berörda organisationer är relevanta (se diagrammet nedan). Ytterligare elva anser mellan 90 % och 100 % är relevanta. Sammantaget innebär detta att två av tre uppdrag är relevanta enligt minst 90 % av organisationerna.

Vår analys av det samlade materialet indikerar att branschorganisationerna anser att merparten av uppdragen adresserar reella behov och verkliga problem, men att åtgärderna är otillräckliga eller inte tillräckligt effektivt genomförda. De brister som nämns är främst att uppdragen i stor utsträckning har handlat om myndigheternas interna processer, myndighetsinterna kartläggningar och analyser, samt svårigheter för myndigheter att samarbeta och dela information. Branschorganisationerna har i begränsad utsträckning gjorts delaktiga i genomförandet av uppdragen. De saknar där ofta information om vad som har gjorts och har inte märkt av några resultat. Vidtagna åtgärder anses fragmentariska och flera nämner att det saknas den kraftsamling och gemensamma agerande som skulle kunna ge synergier.

Diagram 3: Andel som anser att uppdraget är relevant

Det är bara fyra uppdrag som en majoritet bland organisationerna anser inte är relevanta. Det gäller uppdragen inom vildsvinspaketet som 36 % respektive 45 % anser relevant, samordningsfunktionen EKO (36 %) och regionalt exportprogram (38%). Detta återspeglas även i svaren på nästa fråga, nämligen om uppdraget bör finnas kvar.

Diagram 4: Andel som svarat att uppdraget bör finnas kvar

Det är samma fyra uppdrag som en majoritet bland organisationerna anser inte är relevanta och inte bör finnas kvar. Minst stöd har Samordningsfunktionen EKO med 27%. Regionalt exportprogram bör finnas kvar enligt 38 %. Även uppdragen inom vildsvinspaketet anser mindre än hälften bör finnas kvar (43 % respektive 45 %).

Sex av uppdragen anser alla bör finnas kvar (se diagrammet ovan). Det gäller likvärdig kontroll, kompetensförsörjningen och växtskyddsrådet, samt tre uppdrag som avser exporten. Ytterligare sju uppdrag anser mellan 90 % och 100 % bör finnas kvar. Sammantaget innebär detta att mer än vart tredje uppdrag bör finnas kvar enligt minst 90 % av organisationerna.

Med få undantag anser en majoritet bland organisationerna att uppdragen bör vara stadigvarande. Minst stöd har Samordningsfunktionen EKO med 27%. Regionalt exportprogram bör finnas kvar stadigvarande enligt 31 %. Även

uppdragen inom vildsvinspaketet anser mindre än hälften bör finnas kvar som stadigvarande uppgift för myndigheten (36 % respektive 29 %). Det femte undantaget är Eldrimner (33%).

Alla organisationer anser att Livsmedelsverkets arbete med exportgodkännande av anläggningar, bör ingå stadigvarande i myndighetens instruktion eller i regleringsbrevet. Ytterligare 13 uppdrag anser minst 80% av organisationerna bör ingå stadigvarande i myndighetens instruktion eller i regleringsbrevet.

Diagram 5: Andel som svarat att uppdraget bör vara stadigvarande

Många branschorganisationer anser att det för uppdragen måste ställas tydligare krav på resultat i regleringsbrevet med tidsatta mål och indikatorer som följs upp. Det efterlyses också en attitydförändring så att myndigheter fokuserar på främjande och mindre på onödiga regler och kontroller.

Du kan ladda ned Tillväxtverkets publikationer på tillvaxtverket.se.

© Tillväxtverket

Stockholm, augusti 2024

Digital: ISBN 978-91-89730-81-6

Rapportnummer: 0492

Har du frågor om den här publikationen, kontakta:

Telefon, växel 08-681 91 00